

De Tilburgse familie Konings uit Genk

II

DE PIONIER
Hendrikus Mathijs Konings
1759-1820

Pionier

Een mens die een leeg of bijna leeg gebied koloniseert. Hij moet zijn weg vinden zonder gebruik te kunnen maken van de opleiding en begeleiding door een voorganger. Het werk van een pionier is erg belangrijk omdat het gebaseerd is op de verwachting dat zijn nakomelingen met succes zullen wortelen. Daarvoor worden tegenslagen en mislukkingen op de koop toe genomen.

Pionier

Henrik Mathijs Konings, de hoofdpersoon van dit familieverhaal, komt in 1759 ter wereld in het gezin van Mathijs Konings en Adriana (Anna) Bijsteren. Mathijs is enkele jaren eerder als immigrant naar Brabant gekomen vanuit het dorp Genk, gelegen in het Land van Loon. Zijn moeder Adriana komt uit Loon op Zand, waar het grootste deel van haar familie woont. Hendrik kan niet zoals zijn leeftijdgenootjes even binnenlopen bij zijn grootouders of oom en tantes. Al zijn familie van vaderskant woont in Genk.

Gezin is een groot woord. Hij is het eerste kind en zal ook het laatste kind blijven. Zijn vader overlijdt als Hendrik bijna 5 jaar oud is en dan staan hij en zijn moeder er alleen voor. Oom Hendrik Bijsteren is zijn voogd. Die ziet hij niet zo vaak, want Loon op Zand ligt niet om de hoek.

Als zijn moeder in 1765 besluit te hertrouwen trekt de 6-jarige Hendrik bij zijn tweede vader Cornelis de Rooij in. Zijn moeder is 36 jaar en rekent erop dat ze nog kinderen zal krijgen. Dat blijkt duidelijk uit de akte van 5 mei 1765, die daags voor haar huwelijk met Cornelis de Rooij wordt opgemaakt.

Alles wat Adriana aan roerende goederen bezit, wil ze voorbestemmen voor haar kind en de kinderen die in de toekomst geboren zullen worden. Alles wat ze heeft behoort aan haar kinderen toe, ook haar vadersdeel dat haar zal toekomen. Adriana zal geen kinderen meer baren. Hendrik blijft enig kind.

Een zorgzame moeder

We vermelden de letterlijke tekst zodat we van nabij ervaren met welke zorgvuldigheid Adriana voor haar kinderen wil zorgen. Hier en daar ontbreken enkele onleesbare woorden, maar de bedoelingen van Adriana zijn glashelder.

Alsoo Adriana Huijbert Bijsteren, laatst weduwe van wijlen Mathijs Conincx bij welcke sij egtelick geprocureert heeft een kint met naame Hendrik out ses jaaren of te omtrent

't is nu sulx dat deselve naar wederom ten anderen Huwelijck begeven wil met cornelis de Rooij derhalve soude sij ingevolge costume? locaal verobligeert weesen met haar kint af te deelen maar gemerckt sij geene erfgoederen is hebbende en op heeden voor Heeren Scheepenen alhier heeft staat ende inventaris met (...) der haars meubelaire en andere roerende goederen waar bij komt te blijcken dat haare (...) meubelaire en andere goederen komen te (...) eene somme van hondert ses en dertig guldens, dertien stuiversen aan de lastige loopende schulden eene breeder op voorsz inventaris vermelt allent welke klaar komt te blijcken dat de erfdeeling hier niet wel plaats kan grijpen om het welke voor te komen soo sijn op heeden voor (...) gekomen en de gecompereert den voorn. Cornelis aenoldus de Rooij en Adriana Huijbert Bijsteren Bruidgom en Bruid ter Eenre, Herndrik Goossens als Toesiender over het minderjarig kint ter andere seijde dewelcke verklaarde met den anderen aangegaan en gemaakt te hebben een minnellyck en de vriendelyck accoort-contract en de Transactie in maniere als volgt; Te weeten dat de eerste van de Tweede comparanten hebben aangenoomen het voorsz. Kint op te brengen ende te alimenteren in cost en de drank kleeding tot het selve sal gekoomen weesen tot mondige dagen, huwelijck ofte (...) ende als dan aan hetselve uyt te keren eene somme van Tien guldens waar voor sij eerste comparanten sullen hebbende in vollen vryen eigendom blijven behouden de voorschrevene meubelaire en andere roerende goederen mits betaalende de lastige loopende schulden boedels geene uytgesondert.

Verder is geconditioneerd dat naa doode van haar beijden eerste comparanten alle hunne als dan naar te latene goederen egalijck sullen gepart ende gedeelt worden soo-wel bij het voors: voor als de in deesen Huwelijckte verweckene nakinderen en capitatum hoeft voor hoeft uijtgenoomen dat het voorn: voor ende te verweckene nakinderen ider voor haar te behouden sullen de erfgoederen van haare vaders zijden aan te sterven alle welke comen en reminiteerende en verbindende.

Het is onduidelijk op welke leeftijd Hendrik "tot mondige dagen" zal zijn gekomen. Zeer waarschijnlijk is dat op het moment dat hij in ondertrouw gaat. Zijn stiefvader overlijdt 23 juli 1808 in zijn

eigen huis in de Stokhasselt. Hij is dan 73 jaar en weduwnaar. Wanneer zijn moeder overlijdt, is niet bekend. We komen haar voor het laatst tegen in de geboorteakte van haar eerste kleinkind Mathijs, dat op 1 mei 1781 wordt geboren. Anna is dan een jonge oma van bijna 53 jaar oud. Verder ontbreekt elk spoor van haar.

Als Hendrik op het punt staat te trouwen heeft hij het volgende geërfd:

- de erfenis van grootvader Bijsteren, ongeveer 210 euro
- de erfenis van zijn grootvader Hendrik Coninx uit Genk, ongeveer 94 euro
- de erfenis van zijn moeder, ongeveer 710 euro
- misschien wat geld/goederen van zijn stiefvader, die zelf geen kinderen had

Een aardig bedrag, dat goed van pas komt als je zonder ouders en broers en zussen als eerste Tilburger uit de familie voor de opdracht staat je definitief te wortelen in de schrale grond van een dunbevolkt ontginningsgebied in het noorden van Tilburg.

Hendrik zal heel zijn leven geïnteresseerd blijven in het wel en wee van zijn grootouders, ooms en tantes en neven en nichten uit Genk. Het is dan ook niet vreemd dat hij kennis krijgt aan een meisje uit Lommel, dat ook via immigratie met haar ouders in Hilvarenbeek terecht is gekomen. We weten niet of Hendrik ooit in Genk is geweest om zijn familie te bezoeken. Wel is ons bekend dat zijn neef en naamgenoot Hendrik Coninx in 1795 naar Tilburg komt om zijn deel van de erfenis van opa Hendrik (naar wie zij beiden zijn vernoemd) in ontvangst te nemen.

Lommel en Genk liggen in de Kempen, in het Belgisch-Limburgse deel. In het verhaal "*Van Limes tot Limburg*" beschrijven we o.a. beknopt de ontstaansgeschiedenis van Limburg, zowel Nederlands-Limburg als Belgisch-Limburg. De historische feiten leren ons dat de naam "Limburg" omgeven is door een veelvoud van mystificaties en misverstanden.

Maar dat maakt niet uit. Hendrik en Maria Putters hebben voldoende verwantschap horen klinken in hun tongval en zullen als pioniers de eersten zijn die definitief gaan wortelen in Brabantse grond. Daarop is de titel van ons verhaal gebaseerd. Het is mooi te ontdekken hoe hun jongste zoon Jan zal uitgroeien tot een robuuste familie-eik waarin kinderen uit meerdere gezinnen veiligheid en beschutting vinden.

Even kennismaken

Hendrik Mathijs Konings wordt geboren op 21 januari 1759 te Tilburg in de wijk Westheijkant. Hij is enig kind en wordt vernoemd naar zijn grootvader Hendricus Koninkx uit Genk. Zijn vader Mathijs overlijdt na een zeer kort leven en een huwelijk van slechts enkele jaren in 1764 op 37-jarige leeftijd. Hendrik is dan bijna 5 jaar. Zijn moeder Anna Bijstere hertrouwt het jaar daarop met Cornelis de Rooij die ook in het noorden van Tilburg woont, Stokhasselt 53.

(Als u meer wilt lezen over de ouders van Hendrik en de bredere relaties met de families Konings (Coninx) en Bijsteren, dan verwijzen we naar ons familieverhaal Deel I *“De Immigrant”*).

Van Hendriks jeugdijaren weten we niet veel. Na het overlijden van zijn vader heeft Hendrik verder in Tilburg of directe omgeving geen familie van vaderskant. Die woont in het verre Genk. Zijn moeder Adriana Bijsteren hertrouwt een jaar na het overlijden van haar man met Cornelis de Rooij. Moeder en zoon trekken in bij Cornelis, die officieel heeft laten vastleggen, dat hij samen met de voogd van Hendrik zal zorgdragen voor de huisvesting, voeding en opvoeding van zijn stiefzoon.

Ondanks alle inspanningen is het niet gelukt te achterhalen wie Cornelis Arnoldus de Rooij is en wat zijn familiale achtergronden zijn. Er is geen enkele twijfel mogelijk: de Rooij is een echte Tilburgse naam en voornaam Cornelis komt ook overvloedig voor. De combinatie Cornelis Arnoldus is echter zeer zeldzaam. We vinden enkel zijn trouwakte, de datum waarop hij is begraven en een akte uit 1782, opgemaakt door notaris Johan Adriaan van Meurs Jz. Senior.

In deze akte getuigt ene Cornelis Arnoldus de Rooij samen met zijn burens Janse Peijnenburg en Jan Paridaans onder ede, dat hun buurman Jan Baptist Jansen geen gevaar voor zichzelf en de samenleving meer is. Zij kunnen daar goed over oordelen omdat ze Jan Baptist Jansen zeer regelmatig zien, soms wel drie keer per dag.

Buurman Jansen werd circa 10 jaar verpleegd, omdat hij in die periode van zijn zinnen was beroofd. Daar is nu geen sprake meer van. Hij is niet tot last en het is niet nodig om maatregelen te nemen om te voorkomen dat hij onheil zal stichten.

Cornelis overlijdt in 1808 in zijn woning aan de Stokhasselt nr. 53. Hij is weduwnaar, dus zijn vrouw Anna Beijstere, de moeder van Hendrik is overleden. Hendrik is dan 48 jaar, getrouwd en heeft 2 dochters. Bij gebrek aan concrete informatie nemen we aan dat Hendrik tot zijn huwelijk op 24 september 1780 op Stokhasselt 53 heeft gewoond

Van zijn familie uit Genk weet Hendrik weinig. Hij heeft wat vage herinneringen aan de verhalen die zijn vader hem als kind heeft verteld over opa Henri en oma Anna. Ook weet hij waarschijnlijk wie oom Geert is, nl. de oudste broer van zijn vader. Er zijn ook nog twee tantes: Anna en Anna-Maria. Of zijn dat nichten van hem? En of ze allemaal nog leven weet Hendrik niet precies.

In 1795 komt neef Henri uit Genk hem bezoeken om een erfenis te overhandigen. Hendrik krijgt een overzicht van de actuele stand van zaken binnen de Genkse familie, die hij waarschijnlijk nooit heeft ontmoet.

Sto(c)khasselt

Hendrik heeft zijn hele leven doorgebracht in de "Stokhasselt". De meest aannemelijke verklaring voor de naam "Stockhasselt" is: een ontginningsnederzetting vanuit de Hasselt, ontstaan door het rooien van bos. Vanaf de ontginningswegen worden stukken bos gekapt en ontstaan er akkers aan weerszijden van de weg. Bij de akkers worden huizen en boerderijen gebouwd en ontstaat er een z.g. lintbebouwing. Het voornaamste deel van het gebied wordt gevormd door de Stockhasseltschestraet

met aan beide zijden de Stockhasseltse Ackeren, die de hoofdverbinding vormt tussen Hasselt en Stockhasselt.

De Stockhasselt wordt in de 15^e eeuw al regelmatig genoemd in akten. Het is een dunbevolkt gebied met voornamelijk boerenbedrijven. Dat blijft zo tot in de 20^e eeuw; in 1880 kende de Stockhasselt slechts 593 bewoners.

In 1387 worden Tilburg, Goirle en Drunen in leen gegeven aan Pauwels van Haestrecht, ambtelijk functionaris van de hertog van Brabant. Er wordt een schout aangesteld voor bestuurlijke zaken, ordehandhaving en het plegen van rechtspraak (bestrijding van diefstal en landloperij zijn daarbij zijn belangrijke taken, evenals het innen van cijns).

Op 14 juli 1602 nemen schout en schepenen samen met de leenheer het besluit de vertegenwoordiging vanuit de bevolking formeel te regelen. Er worden 11 gangen onderscheiden en vanuit elke herdgang worden twee personen gekozen om in te spreken.

Er worden in totaal 22 personen gekozen. "Korvel en Laar" en ook "Kerk en Heuvel" en "Oerle en Broekhoven" worden gecombineerd tot een bestuurlijk geheel, met elk hetzelfde aantal van twee vertegenwoordigers zoals de andere enkelvoudige haardgangen: Berkdijk, Rijt, Hasselt, Hoeven, Stockhasselt, Loven en Veldhoven

In de 17de eeuw wordt de Heijsijde gesplitst in Oostheijkant en Westheijkant. Omstreeks 1800 vindt de splitsing plaats van Heuvel en Kerk.

Een microwereld

De Stockhasselt is in de 19 eeuw een geïsoleerd, dunbevolkt agrarisch gebied. Alsof ze steun zoeken tegen de eenzaamheid staan de boerderijen in plukjes bij elkaar. Ze vormen minuscule buurtschapjes waarbinnen de bewoners op een intensieve wijze met elkaar betrokken zijn. Je hebt elkaar nodig om te overleven.

Een van de buurtschapjes wordt gevormd door de drie families Willemse, Konings en Van Poppel, die onderling nauwe familiebanden aangaan. We zullen nog nader met deze families kennismaken. Aan de hand van de adresgegevens uit geraadpleegde akten hebben we het volgende overzicht gemaakt:

Stokhasselt 636:

Henricus Van Poppel en zijn vrouw Adriana Peters trouwen in 1810 en gaan wonen op, dat is zijn ouderlijk huis.

Stokhasselt 642:

Deze boerderij wordt bewoond door Justinus Willemse, zijn vrouw Maria Jacobs en hun kinderen.

Stokhasselt 643:

Dit huisvest het gezin van Hendrik Konings en Maria Putters. Hun zoon Jan zal na het overlijden van zijn vader met zijn gezin bij zijn moeder gaan inwonen.

Stokhasselt 694:

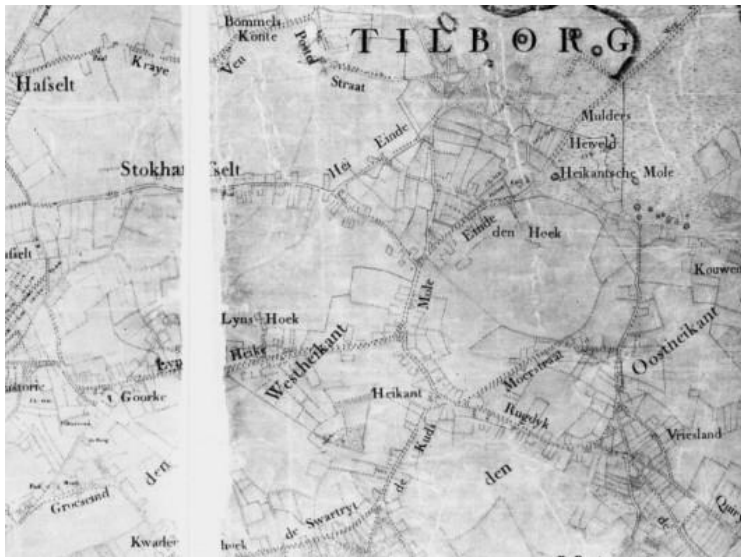
Boerderij van Jan Konings en zijn gezin. Na het overlijden van zijn vader verhuist hij met zijn gezin naar nr. 643, het huis van zijn moeder.

Hendrik overziet met tevredenheid het relatienetwerk dat tussen de families bestaat.

Voor hem zijn zij de compensatie voor de familie die hij zelf moet missen.

- Jan, zijn jongste zoon trouwt met Johanna Willemse, dochter van buurman Justinus Willemse en zijn vrouw Maria Jacobs.
- Peter van Poppel, zoon van buurman Hendrik Van Poppel en Adriana Peters, trouwt met kleindochter Cornelia, de jongste dochter van zijn zoon Jan.
- Enkele jaren na het overlijden van Hendrik van Poppel hertrouwt zijn zoon Jan met zijn buurvrouw Adriana Peters, weduwe van Poppel.
- In de nabijgelegen herdgang Hasselt woont zijn oudste zoon Mathijs, met zijn vrouw Petronella de Bekker. Haar broer Peter trouwt met Barbara Willems. Barbara is de

zus van Johanna Willems, de vrouw van zijn zoon Jan. De ouders van zijn schoondochter Petronella zijn Govert de Bekker en Cornelia Jan Willemse. Cornelia Jan Willemse isinderdaad, de zus van Justinus Willemse.

Op deze kaart van Zijnen uit 1760 zijn de herdgangen in het noorden van Tilburg te zien. Linksboven een deel van de Hasselt, links boven het midden de Stockhasselt, in het midden de Westheijkant en rechts de Oostheijkant.

Er hangt verandering in de lucht

De periode 1759-1780 is een rustige periode. Het leven kabbelt vredig voort in de dunbevolkte herdgang Stokhasselt. Hendrik leert spelenderwijs het vak van boer en wever. Naar school gaat hij niet. Hij hoeft toch niet te kunnen lezen en schrijven om een goede boer te worden? Dit is een uiting van conservatief, kortzichtig gedrag. Schoonzus Petronella de Bekker, de vrouw van zijn broer Mathijs, blijkt wel te kunnen lezen en schrijven. Maar er zijn veranderingen op til. Het is de vraag of de voortekenen ook in volle omvang doordringen tot in de geïsoleerde buurtschappen aan de rand van Tilburg.

In 1763 komt de Tilburgse bevolking in opstand tegen de autoritaire manier waarop Gijsbertus van Hogendorp, Heer van Tilburg, zich brutaal 42 ha gemeenschapsgrond toe-eigent, omdat hij een privé-landgoed wil aanleggen. Het dorpsbestuur richt zich met een klachtschrift tot de Staten-Generaal in Den Haag en krijgt gelijk. De zaak wordt in goed overleg geschikt. Van Hogendorp stort een geldbedrag in de dorpskas.

De kerk merkt dat de gelovigen zich niet in alles meer laten zeggen. Er zijn mondige gelovigen die zelf wel uitmaken wat sociaal mag en wat niet mag. Op Vastenavond voert een toneelgroep ondanks het scherpe verbod van de geestelijkheid, toch een komedie op. Er zijn ook andere tekenen van de naderende vooruitgang en vernieuwing. Michiel van Bommel bouwt de eerste moderne textielfabriek van Tilburg aan de Nieuwe Dijk (Zwijsenstraat.) De bestrating van de Steenweg (de huidige Heuvelstraat) wordt vernieuwd. Er wordt een *“leesgezelschap”* opgericht en er komt een postdienst per diligence met Breda en Den Bosch. Kortom: de wereld gaat open en Tilburg wordt langzaam mondiger.

Huwelijk van Hendrik Konings en Maria Putters

Hendrik groeit op in de Stokhasselt en zal daar heel zijn verdere leven wonen. We vermoeden dat Maria ook in die omgeving werkzaam is als ze elkaar ontmoeten. Zal hun Limburgse tongval misschien de wederzijdse aandacht hebben getrokken? Ze trouwen op 24 september 1780 te Tilburg in de kerk van 't Goirke. Hendrik is dan volgens onze berekening 21 jaar oud, Maria is 25 jaar oud. We geven de letterlijke tekst van de trouwakte die bij het sluiten van het wettelijk huwelijk is opgemaakt.

Den 9^e september 1780

Sijn getrouwt

Hendrik Matthijs Konings J.M: geboren alhier te Tilborg, en wonende alhier aan de Hasselt Met Maria Elisabeth Putters J.D. geboren te Lommel en wonende alhier te Tilborg als voor. De bruidegom verklaarde 23 jaar oud en altijd roomsch geweest te

zijn, geassisteert met zijn vader Mathijs Hendrikus Konings die in 't huwelijk consenteerde en 't overige medegetuigde.

De bruid verklaarde 25 jaar oud en altijd roomsch geweest te zijn, had alhier negen jaren gewoond geassisteerd met Wouter Goossen Tielemans, die instond voor 't consent van de vader en 't overige medegetuigde.

Toegevoegd in ander handschrift:

Bovenstaande Bruidegom en Bruid getrouwdt den 24^e september 1780. De trouwbrief overgegeven." (Bron: 15 DTB Tilburg Goirle 1600-1810 deelnr. 20 Inv.nr. 020 trouwboek 1772-1787 Nederduits-Gereformeerd, pag. 255)

Den 24^e September 1780
In 'n Christenhuys
Hendrikus Matthijs Konings 25 jaar geboren
alhier te Tilburg, en Wouwe alhier van de st. veld.
Met
Maria Elviretha Duttens 25 jaar geboren te Loo
te Loo gewoond, met en Wouwe alhier te Tilburg, all' voer.
M. de Bruidegom Verklaarde 25 jaar oud, en altijd roomsch
gewest te zijn, geassisteert met zijn vader Mathijs Hendrikus
Konings, die in 't huwelijk consenteerde en 't overige
medegetuigde.
De Bruid Verklaarde 25 jaar oud, en altijd roomsch geweest
te zijn, die has alhier negen jaren gewoond, geassisteert
met Wouter Goossen Tielemans, die instond voer 't
consent van de vader en 't overige medegetuigde.
Bovenstaande Bruidegom en Bruid getrouwdt den
24^e September 1780
De trouwbrief overgegeven.

Voor wie het boek “*De Immigrant*” niet heeft gelezen, herhalen we onze verwarring en opperste verbazing over het feit dat vader Mathijs in 1780 opduikt in de trouwakte van zijn zoon, terwijl hij volgens officiële stukken op 5 mei 1764 of in ieder geval voor 6 mei 1765 moet zijn overleden.

Binnen de muren van het raadhuis heerst een plechtige stilte, maar daarbuiten is het erg onrustig in stad en land. De oorlog met Engeland levert grote verliezen op, de buitenlandse handel ligt bijna stil en er wordt in de grote steden hongergeleden door steeds grotere groepen burgers.

In het dorp Tilburg heerst ook armoede, maar niemand hoeft honger te lijden. Ook maken besmettelijke ziekten niet zoveel slachtoffers als in de grote steden omdat de bevolking verspreid in herdgangen woont en niet zo dicht op elkaar woont als de stadsbewoners. Maar toch, in 1779 wordt Tilburg getroffen door de *rodeloop*, een vorm van dysenterie, die veel slachtoffers vergt.

In 1781 resulteert de groeiende onvrede in een verscherping van de kritiek op de stadhouder en zijn entourage. Joan Derk van der Capellen tot den Poll publiceert in de nacht van 25 op 26 september een open brief aan het volk van Nederland.

Hij ontvouwt de hoofdpunten van het programma van de Partiottenbeweging, die beoogt de bestuurlijke besluitvorming van onderaf op te bouwen. Om de sfeer en inhoud van de brief te illustreren geven we het volgende citaat:

Gylieden zyt, om niet van vroeger tyden te spreekken, nu sederd byna twee eeuwen de speelbal geweest van allerlei heerszugtige Liedden, die, onder de schyn van Uieder belangen en vryheid te zorgen, niets, ja zoo waar er al eenen God is, aan wie ik wegens dit Schrift rekenschap zal moeten geeven, volstrekt niets anders beoogd hebben, dan een erflyk juk op Uieder vrye halzen te drukken.

Deze brief zal zijn uitwerking niet missen en binnen enkele jaren leiden tot de eerste democratische bestuursvorm in ons land. Tilburg en zijn prominente inwoner Pieter Vreede spelen een belangrijke rol in de Patriottistische Beweging.

Ook de komst van (stoom)machines zal de arbeid maar ook de maatschappelijke verhoudingen zeer ingrijpend veranderen. In 1766 bouwt Martinus van Bommel een textielfabriek aan de Nieuwe Dijk (huidige Zwijsenstraat). Er zullen er meer volgen. Machines zullen voortaan steeds nadrukkelijker de dienst gaan uitmaken en de aard en de structuur van de arbeid bepalen.

De familie Putters

We denken terug aan onze ontdekkingsstocht in Lommel. In het weekend van 2 april 2003 vertrekken we naar het streekmuseum "*Kempeland*" in Lommel voor een oriënterend onderzoek. Omdat we uit andere bronnen de informatie hebben gekregen dat Hendrik Konings ook in Lommel is geboren, nemen we aan dat de families Putters en Konings beide uit Lommel stammen. Het wordt tijdens ons onderzoek snel duidelijk dat deze veronderstelling niet klopt.

De familie Putters, soms ook de Poorter genoemd, evenals de familie Martens blijken reeds lange tijd in Lommel en omgeving te wonen. De naam Konings/Coninckx duikt pas rond 1750 op in de registers van Lommel. Dat zou er volgens onze toenmalige overwegingen op kunnen duiden dat rond midden 18^e eeuw, de familie Coninckx van Genk naar Lommel verhuist. Bij eerder onderzoek in het Rijksarchief te Hasselt blijkt daar niets van: er wordt helemaal niet naar Lommel verhuisd. Er komt op die bewuste 2 april 2003 een doorbraak als we in het schepenboek van Lommel een belangrijke mededeling aantreffen: de familie Putters verhuist op 30 maart 1756 naar Reusel.

Door de schepenen van Lommel is een acte opgemaakt voor de schepenen van Reusel. De tekst luidt:

"Cornelis de Pooter geb. Lommel met Maria Martens echtel. Gaat wonen te Reusel 30 maart 1756." (Bron: Lommel Gichten I nr.10/1753, 14 juni – 4 mei 1762 folio 111).

Dan is er snel een spoor gevonden dat uiteindelijk naar Hilvarenbeek leidt en de geschiedenis van de familie Putters gaat zich ontrollen. De ouders Cornelis Putters en Martha Martens worden beiden rond 1727 in Lommel geboren. Ze wonen van 30 maart 1756 tot midden 1767 met zekerheid in Reusel. Dat is af te leiden uit de geboorteakten van hun kinderen.

Maria Elisabeth, de toekomstige vrouw van Hendrik Konings, wordt op 2 januari 1755 in Lommel geboren. Haar ouders zijn Cornelis Putters (Pooters) en Marta Martens. Het gezin verhuist in het geboortjaar van Maria naar Reusel en trekt na enige tijd door naar hun definitieve woonplaats Hilvarenbeek.

Reusel, Lommel en Arendonk vormen in die tijd een bestuurlijke eenheid, zodat er eigenlijk van een verhuizing "*binnen de gemeente*" kan worden gesproken. Het gezin Putters bestaat bij verhuizing naar Reusel uit vader en moeder en 2 of 3 heel kleine kinderen: Helena, de oudste is bijna 5 jaar, Maria is 2,5 jaar. Zij is vermoedelijk voor de verhuizing overleden. Maria-Elisabeth is net een jaar oud. Het gezin heeft het niet breed, dat blijkt uit de borgbrief die vanuit Lommel wordt meegegeven voor het dorpsbestuur van Reusel.

Daags voor Kerstmis 1756 wordt Gerardus Pooters geboren, zoon van Cornelius Pooters en Maria Martens. Doopgetuigen zijn: Henricus Marien, Joanna Moonen, Maria Theresia Janse en Anna Putters (DBT Reusel inv.nr. 3.3 folio 53v).

Wanneer ze precies in Hilvarenbeek aankomen, hebben we ondanks een serieuze zoektocht in de archieven van Hilvarenbeek en Reusel en op algemene genealogische sites, nog niet kunnen achterhalen.

Lommel

Sinds de vrede van Munster in 1648 is Lommel onderdeel van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Bij deze vrede wordt besloten dat het noordelijke deel van het vroegere hertogdom Brabant, inclusief de Meierij van 's-Hertogenbosch waarvan Lommel deel uitmaakt, aan de Republiek der Nederlanden wordt toegevoegd. Het komt onder rechtstreeks gezag van de Staten-Generaal van de Republiek en wordt daarom Generaliteitsland genoemd.

Lommel lag eerst als een apart gebiedje van de Meierij binnen de grenzen van het prinsdom Luik. Toen de Meierij en het prinsdom samen nog deel uitmaakten van de Spaanse (zuidelijke) Nederlanden, was de grens tussen beide gebieden slechts een

historisch gegroeide binnengrens.

In 1648 wordt deze binnengrens echter de officiële staatsgrens en Lommel wordt van de ene dag op de andere omringd door buitenland. Staats-Brabant, inclusief Lommel, worden een soort niemandsland tussen de Republiek boven de grote rivieren en de Spaanse Nederlanden in het zuiden.

Deze situatie zal duren tot de inval van de Fransen. Die zullen in 1795 een eind maken aan deze wat vreemde grenssituatie door het uitvoeren van een grenscorrectie:

Lommel komt in 1819 bij het departement "*Beneden-Maas*". In ruil daarvoor wordt Luyksgestel toegevoegd aan het Nederlandse "*Departement van de Dommel*".

Als de Hollandse dominee Stephanus Hanewinkel tussen 1798-1799 Lommel bezoekt, beschrijft hij het dorp als "*het uiterste Dorp der Majorij, aan de grenzen van Luikerland, liggende rondom in zeer groote en wijd uitgestrekte heien*".

Met het vredesverdrag van 1839 tussen Nederland en het kersverse koninkrijk België, zal de ruil van Lommel en Luyksgestel uiteindelijk definitief worden geregeld.

Kinderen

- **Helena Cornelia Putters (1751-1786)**. Zij trouwt Huibert Adriaan de Brouwer en woont in Hilvarenbeek. Zij krijgen een kind, Peter.
- **Maria Putters (1753)**. Verdere gegevens ontbreken.
- **Maria-Elisabeth Putters (1755-1831)**. Zij trouwt Hendrik Mathijs Konings uit Tilburg. Ze krijgen 3 kinderen, Mathijs, Johannes en Helena Maria, di overlijdt als ze 1,5 jaar oud is.
- **Gerardus Putters (1756-1834)**. Hij trouwt Maria Coene en gaat in Loon op zand wonen.
- **Johannes Putters (1757)**.
- **Jan Putters (1760-1834)** trouwt Maria Kuipers.
- **Elisabeth Putters (...)** trouwt Marinus van Dongen.
- **Petrus Putters (1767-)**. Hij trouwt met Maria Catharina Verkuylen uit Diessen.

(Meer gegevens over de kinderen Putters: zie bijlage II)

Helena Putters en Huijbert de Brouwer

Oudste dochter Helena trouwt op 2 april 1783 te Hilvarenbeek met Huijbert de Brouwer. Op 13 november 1785 wordt een zoon geboren: Petrus. Zus Maria, vrouw van Hendrik Konings, en Kees de Brouwer, broer van Huijbert, zijn peter en meter van het kind.

Baptizatus est Petrus filius Hubert de Brouwer & Helena Putters. Conjug. Susc: Cornelius de Brouwer & Maria Putters (DTB Hilvarenbeek 1587-1838. Doopboek pag. 49).

Petrus blijkt niet hun eerste kind te zijn. Op 1 juni 1784 wordt er ook een kind geboren. Het is dood en wordt naamloos begraven.

Helena overlijdt op 5 april 1786, als Peter nog geen 5 maanden oud is. Huijbert blijft alleen achter met een baby van 5 maanden oud. We kunnen nu niet overgaan tot de orde van de dag. We willen eerst weten hoe het de moederloze kleine Petrus vergaat en achterhalen hoe het leven voor vader Hubertus Adriaan de Brouwer en zijn zoontje verloopt.

We verwachten dat Huijbert snel hertrouwt, want wat moet een alleenstaande werkende vader beginnen met een baby van een paar maanden oud? Peter wordt zonder twijfel liefdevol opgevangen door familie in Hilvarenbeek, terwijl Huijbert zijn werk doet en op zoek gaat naar een moeder voor zijn kind en een nieuwe vrouw in zijn leven.

Onze aandacht wordt getrokken door een mededeling op pag. 4 van het register van overledenen van Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Westelbeers over de periode 1806-1810. We lezen dat op 20 december 1806 ene Huibert de Brouwer wordt begraven:

“nalatende van zijn eerste huwelijk een kind, van zijn tweede een kind en van zijn derde huwelijk vier kinderen”

Is dit Huibert *Adriaan* de Brouwer, de vader van Peter?

Huibert Adriaan is een combinatie van voornamen die ons snel op het juiste pad zet.

Op 4 april 1788 trouwt Huijbert te Hilvarenbeek voor de kerk met Cornelia Adriana Gijsbrechts. Op 20 april gevolgd door het wettelijke huwelijk. Zoon Peter is dan ruim 2,5 jaar oud. Hij heeft weer een moeder die hopelijk van hem houdt alsof hij haar eigen kind is. Een jaar later wordt halfzusje Adriana geboren.

In 1790 slaat het noodlot weer toe. Op 1 augustus wordt een jongetje geboren dat ook de naam Petrus krijgt. Maar bij de bevalling gaat van alles mis. Moeder en kind overlijden: moeder Cornelia op 14 augustus, Petrus op 24 augustus.

Weer is Huijbert weduwnaar, nu met twee kinderen: Peter van bijna 5 en Adriana van nog geen 2 jaar oud. Weer moet hij op zoek naar een goede moeder voor zijn beide kinderen. Op 28 januari 1792 staat hij voor het altaar met zijn derde vrouw, Gertrudis Dirk Brokken. Ook nu hopen we dat Gertrudis een goede moeder is voor haar stiefkinderen. Ze wil in ieder geval ook kinderen van haarzelf. Tussen 1793 en 1802 wordt het gezin uitgebreid met nog 4 kinderen.

Hoe vergaat het Peter de Brouwer als volwassene?

Hij wordt dagloner van beroep en woont zijn hele leven in Hilvarenbeek. Op 7 mei 1809 trouwt hij met de 10 jaar oudere dorpsgenote Anna van Esch. Er worden 3 dochters geboren: Digna Norberta (1810) Helena (1813) en Huberta (1815).

Peter overlijdt in 1847 te Hilvarenbeek. Hij wordt 62 jaar. Anna overlijdt in 1853 op 75-jarige leeftijd.

Verrassing

Wanneer broer Gerard zijn einde voelt naderen trekt hij naar Hilvarenbeek waar hij op 11 mei 1834 overlijdt. In de akte van overlijden (nr. 16) lezen we dat zijn ouders Cornelis Putters en Martha *Putters* (moet Martens zijn) *beiden in Reusel zijn overleden*.

Dat wil zeggen dat de kinderen zonder hun ouders naar Hilvarenbeek e.o. zijn verhuisd.

We waren verbaasd dat moeder Putters niet op de trouwerij van haar dochter Maria met Hendrik Konings aanwezig was. De afstand van Reusel naar Tilburg is nog geen 25 km. Waarschijnlijk was moeder Putters al lange tijd niet goed ter been.

Dat kan de verklaring zijn waarom zij tijdens het huwelijk van haar dochter Elisabeth met Marius van Dongen dat in 1798 te Hilvarenbeek werd gesloten, ook afwezig was. Schoonzoon Hendrik Konings werd toen door haar officieel gemachtigd om toestemming te geven voor het huwelijk.

Het huwelijk van Hendrik Konings en Maria Putters

Op haar trouwdag, 9 september 1780, verklaart Maria Elisabeth tegen de ambtenaar van de burgerlijke stand, dat ze al 9 jaar in Tilburg woont. Maria verhuist op haar 16^e naar Tilburg. Het is zeer waarschijnlijk dat ze deze periode als dienstbode of meid inwonend is geweest bij meerdere (boeren) families. Het is in die tijd algemeen gebruik dat meisjes die thuis niet dringend nodig zijn, gaan werken bij een boer of burgergezin om het huishouden en het boerenwerk te leren en geld te verdienen voor thuis. Omdat haar oudste zus Helena het huishouden in Hilvarenbeek bestiert kan Maria een betrekking aannemen.

Maria Putters heeft in haar leven diverse voornamen. Haar officiële doopnamen zijn: *Maria Elisabeth*. Bij de geboorte van haar zoon Mathijs in 1781 is haar voornaam *Anna Maria*. Twee jaar later noteert de ambtenaar de voornamen *Maria Elisabetha*. Weer enkele jaren later in 1786 wordt ze als meter ingeschreven in de doopakte van Petrus de Brouwer, zoon van haar zus Helena, onder de voornaam *Maria*.

Na hun huwelijk op 9 september 1780 vestigen Hendrik en Maria zich in Hilvarenbeek. Waarom ze daar gaan wonen is onduidelijk. Het is overigens maar voor korte tijd, want 8 maanden na hun huwelijk wordt hun eerste kind, Mathijs, in Tilburg geboren.

Kinderen

- **Mathijs Konings**

Mathijs wordt geboren 1 mei 1781. Oma Adriana Beijstere is doopmoeder. Het levensverhaal van Mathijs vertellen we uitgebreid in een afzonderlijke uitgave getiteld "*Mathijs Konings, Fabriqueur*". We betrekken hem en zijn gezin natuurlijk wel bij al het wel en wee van zijn ouders en bij andere belangrijke gebeurtenissen in de familie. Mathijs trouwt met Petronella de Bekker en vestigt zich op 24 april 1809, zijn trouwdag, op het adres Westheijkant 656.

- **Johannes Konings**

De tweede zoon, Jan, wordt op 12 mei 1783 geboren in de wijk Stokhasselt. Tante Helena Putters is doopmoeder. Van jongs af aan is Jan betrokken bij het werk op het land. Dit in tegenstelling tot zijn broer Mathijs, die zich specialiseert in de fabricage van wollen stoffen.

- **Helena Maria**

In het *Boek van Begraven van Tilburg* Archiefnr 15 Deelnemer 35, Inventarisnr. 035 uit de periode 1783-1803 lezen we op pagina 36 het volgende:

"12 oktober 1785 't kint van Hendrik de Koning met naame Helena Maria Oud Hasselt"

Ofschoon er geen moeder wordt vermeld en we geen doopbewijs kunnen vinden, is Helena zonder twijfel een kind van Hendrik en Maria. Helena komt ruim 1 jaar na de geboorte van haar broer Jan ter wereld, zodat we kunnen aannemen dat zij rond de 1,5 jaar oud is als zij sterft. We hebben nog meer aanwijzingen voor onze aanname.

De naam van de vader klopt en Helena overlijdt in het "*woongebied*" van de familie Konings. Verder geeft haar voornaam extra houvast. Helena Maria is vernoemd naar tante Helena, de oudste zus van haar moeder.

Nu dringt de symboliek van de voornamen “Helena Maria” tot ons door: de voornamen van haar moeder en tante zijn erin verenigd. Dat is niet zomaar een romantische gedachte. Beide zussen moeten erg om elkaar gegeven hebben.

We stellen ons voor dat de hoogzwangere Maria tijdens de bruiloft van haar zus Helena met Huijbert Adriaan de Brouwer op 2 april 1783, met haar de laatste afspraken maakt rond haar rol als doopmoeder bij het doopsel van haar kind, dat binnenkort geboren gaat worden. Op 12 mei 1783 is het zo ver. Helena is aanwezig om de kleine Jan ten doop te houden.

Grote maatschappelijke veranderingen

Het lijkt alsof het huwelijk van Hendrik Konings en Maria Putters op 7 september 1780 het startsein is voor grote onrust en politieke discussie. In de Republiek wordt door gegoede burgers luid en duidelijk verkondigd dat zij het beu zijn dat stadhouder Willem V en zijn kliek helemaal opgaan in het uitvechten van internationale conflicten, maar de binnenlandse situatie volledig verwaarlozen. Deze ontevreden burgers noemen zich Patriotten; ze laten zich leiden door de ideeën van de Franse schrijver Jean Jacques Rousseau en eisen een representatieve volksvertegenwoordiging en het recht op vrije meningsuiting.

In Brabant is de weerklank groot. Na bijna 250 jaar is er een kans dat “de kolonie” Brabant een volwaardige rol kan gaan spelen. Niemand kan bevroeden dat Tilburg in dit omwentelingsproces nog een grote rol zal vervullen.

In 1787 wordt prinses Wilhelmina, de vrouw van Stadhouder Willem V op weg van Nijmegen naar Den Haag in Zuid-Holland gevangengenomen door patriotten. Wilhelmina is de zus van de koning van Pruisen en als liefhebbende broer is hij maar al te graag bereid om zijn zus te hulp te schieten: Pruisen valt de Republiek binnen.

Pieter Vreede vlucht naar Frankrijk. Wacht even, de naam Pieter Vreede, die kent toch elke Tilburger? Wie is hij ook weer? Pieter komt in 1790 naar Tilburg om als nieuwe eigenaar leiding te geven aan zijn textiel fabriek aan de Nieuwendijk. Hij komt van Leiden waar hij al enige faam heeft verworven als schrijver

van gelegenheidsproza, maar ook van politieke pamfletten tegen stadhouder Willem V.

In 1793 wordt in Tilburg een pamflet van de Patriotten aangeplakt. Een jaar later bezet het Franse Armée du Nord het zuiden van de Nederlanden. Al op 12 april 1795 kiezen de Tilburgers voor het eerst een dorpsbestuur. Pieter Vreede wordt gekozen tot president-schepen. De Patriotten winnen, geruggesteund door het Franse leger, verder terrein en slagen er in om op 23 januari 1798 in de Republiek een Uitvoerend Bewind uiteindelijk te installeren, bestaande uit 5 personen onder wie ook Pieter Vreede. Al na ongeveer 6 maanden komt het Bewind door een staatsgreep ten val.

Bezoek uit Genk

In deze chaotische toestand arriveert in 1795 Henri Koninx in Tilburg, zoon van oom Geert uit Genk. Hij komt een deel van de opbrengst overhandigen uit de verkoop van het Coninx-goed te Winterslag. De verkoop heeft 120 gulden opgebracht die gedeeld moeten worden met nog 3 andere erfgenamen. De reden van de komst van neef Henri staat haarfijn beschreven in een akte die op 28 april werd opgemaakt door notaris Waeben uit Genk.

In de acte van notaris Waben uit Genk van 28.04.1795 kunnen we dat nalezen. Er zijn vier erfgenamen. Samen krijgen ze 120 gulden, de opbrengst uit de verkoop van het Coninx-goed te Winterslag aan Hendrik Ramen. De erfgenamen zijn.

Coninx Hendrik uit Tilborgh, Marie en Marie Gertrude voor hun zuster Elisabeth (imbecile) en Anna Maria (woonachtig in Brabant) en Ida maken ieder hun 1/4 deel van hun eigendom in Coninx-goed op Winterslag, voor 120 gulden over aan Ramen Hendrik. Alle drie zijn ouder dan 25 jaar. Hendrik Moonen gaat akkoord in naam van zijn moeder Anna Coninx en zijn afwezige broer Martinus krachtens hun afstand van vruchtgebruik.

Henri wordt gastvrij ontvangen door neef Hendrik (36), zijn vrouw Maria (30) en hun kinderen Mathijs (14) en Jan (12) in hun woning in de Stokhasselt. Het huisnummer is niet bekend. De mogelijkheid bestaat dat het gezin inwoont bij stiefvader

Cornelis de Rooij en moeder Anna Beijstere. Dan zou het adres Stokhasselt 53 zijn. Stiefvader Cornelis is in ieder geval nog in leven. Hij overlijdt in 1808 op genoemd adres. Wanneer moeder Anna overlijdt weten we niet. Heeft Henri zijn komst aangekondigd of komt hij op goed geluk? Is het aannemelijk dat hij zijn komst heeft aangekondigd?

In Boek I "*De Immigrant*" wordt melding gemaakt van de aanleg van de weg van Luik naar Den Bosch. Er wordt via die weg naast o.a. ijzer en kolen ook veel post vervoerd. Het brievenpostkantoor in Den Bosch registreert dat er in 1770 in totaal 4725 brieven naar Luik zijn gestuurd en 3100 brieven uit Luik zijn ontvangen. In 1781 is er in Tilburg een diligencedienst geopend met Den Bosch en Breda. Dus het is in 1794 zeker mogelijk dat Henri zijn neef Hendrik in Tilburg vooraf informeert over zijn komst.

Het is niet aannemelijk dat Henri met de diligence reist. Deze vorm van vervoer is erg duur en alleen betaalbaar voor welgestelden. Henri is een jonge kerel en legt het traject te voet af. Het is een goede therapie, want hij heeft het nodige te verwerken. De contacten met reisgenoten helpen hem in sombere momenten zijn zinnen te verzetten. Er is geen gebrek aan sociale contacten want er wordt in groepen gelopen om de kans op beproving kleiner te maken.

Eenmaal in Tilburg heeft Henri veel te vertellen aan zijn neef en naamgenoot. Zijn verhaal bestaat uit een vreemde mengeling van vreugde en verdriet. Eind 1794 is zijn vrouw Anna na een kort huwelijk in het kraambed gestorven. Ook de baby is daarbij overleden. Henri wil door met zijn leven en heeft sinds kort een relatie met de 18-jarige Anna Lenaerts met wie hij 16 juni gaat trouwen. Hij moet dus snel terug naar Genk voor de bruiloft.

Nederland een koninkrijk

De meest ingrijpende veranderingen vinden plaats na 1795 als Henri weer getrouwd en wel in Genk woont. De zuidelijke Nederlanden (het huidige België) worden een provincie (departement) van Frankrijk. De Republiek wordt een koninkrijk met Lodewijk Napoleon, een broer van Napoleon, als koning. Napo-

leon heeft deze vorm bedacht omdat hij directe invloed wil houden op het reilen en zeilen in het strategisch gelegen Holland. Lodewijk Napoleon wordt op 5 juni 1806 officieel tot koning van Nederland gekroond. Dat is even slikken voor de Patriotten, die voorstander zijn van een republikeinse staatsvorm. Lodewijk is een verlichte koning en hij blijkt ook bij de bevolking in de smaak te vallen. Hij is vriendelijk en benaderbaar en maakt regelmatig een praatje met de man in de straat. Lodewijk maakt indruk als hij na de ontploffing van een kruitschip in Leiden in 1807, acte de présence geeft.

Als koning geeft hij niet alleen Nederland extra cachet, hij slaagt er ook in om ideeën van de Franse Revolutie concreet vorm te geven. Lodewijk roept het eerste Nederlandsche rampenfonds in het leven. Hij verordonneert dat alle godsdiensten gelijkwaardig zijn en verbiedt geseling, foltering, deportatie met dwangarbeid en tentoonstelling van lijken op het galgenveld. Lodewijk doet ook voorstellen voor verbetering van de landbouw, handel en hygiëne, en geeft aanwijzingen voor de aanleg van dijken en waterwegen.

Dat er vanuit Brabant zo hartstochtelijk wordt ingestemd met de Patriottenbeweging en de Franse overheersing, vindt zijn oorsprong in de afspraken die Spanje en de Republiek in 1648 in het kader van de Vrede van Munster maken. Brabant wordt in dat jaar verdeeld in een noordelijk en een zuidelijk deel. Het noordelijke deel komt onder heerschappij van de Republiek, die van Brabant een “*Generaliteitsland*” maakt. In hun ogen enkel een schrale lap grond bestaande uit hei, schapen en ongeletterde boeren, die als buffer dient in de eerdere strijd met Spanje en nu tegen toekomstige invallen van de Fransen.

Lodewijk Napoleon brengt in het voorjaar van 1809 een bezoek aan Brabant. Hij stelt nadrukkelijk dat Brabant een volwaardig lid van het koninkrijk is. Een groot deel van de kerkgebouwen geeft hij terug aan de katholieken inclusief de St. Jan in Den Bosch. Het is allemaal op het nippertje, want het geduld van Napoleon raakt op. Hij onttroont zijn broer in 1810, lijft Holland in bij Frankrijk en regeert per decreet vanuit Parijs. Het zal niet lang duren voordat Napoleon zelf wordt onttroond en verbannen.

Bevolkingsgroei

In 1809 heeft Tilburg bijna 9500 inwoners. In 1820 is dit aantal gegroeid tot 10.297 personen. Sinds 1811 is dat een bevolkingstoename met 9%. Tien jaar later, in 1830, telt Tilburg al 11.784 ingezetenen. Een toename met 14%. Deze sterke groei wordt veroorzaakt door enkele elkaar versterkende factoren waarvan de industrialisatie de belangrijkste is: de behoefte aan steeds meer arbeidskrachten.

De geleidelijke verbetering van de gezondheidszorg brengt de kindersterfte omlaag, er worden meer kinderen volwassen. Maar voor het zo ver is moeten ze, in het gunstigste geval, na een paar jaar onderwijs mee naar de fabriek om hun bijdrage te leveren aan het gezinsinkomen.

Ook de kinderen van boeren moeten al vanaf jonge leeftijd de handen uit de mouwen steken, maar hun arbeidsomstandigheden zijn heel wat gunstiger: geen stof, herrie en gevaarlijke omstandigheden.

Hendrik Mathijs overlijdt: het begin van veel ellende

Op zondag 10 september 1820, overlijdt Hendrik op 61-jarige leeftijd in zijn woning Stokhasselt 643. Zoon Jan, 27 jaar, woont met zijn vrouw en twee dochters op dat moment in een boerderij op Stokhasselt 490. Jan geeft het overlijden van zijn vader aan bij de gemeente. Hij wordt vergezeld van buurman en wever Jan Mommers, 27 jaar, die op Stokhasselt 631 woont (*Register van Overlijden Gemeente Tilburg van het jaar 1820, akte 176*).

Hendrik Mathijs sterft jong. Zijn beide schoondochters zijn in verwachting maar hij zal zijn nieuwe kleinkinderen niet zien opgroeien. Dat is eigenlijk maar goed, want Hendrik blijft daardoor groot verdriet bespaard: de beide nieuwe wereldburgers zullen maar heel kort leven. Johanna bevalt die op 20 december 1820 van Augustinus; hij zal slechts een jaar leven. Petronella bevalt op 11 april 1821 van Hendrikus die op 25 November 1821 zal overlijden.

Bij begrafenis van hun opa zijn de kinderen van Mathijs en Petronella nog erg jong: Maria Cornelia is 7 jaar en hun zonen

Martinus en Goof zijn 4 en 1 jaar oud. De dochters van Jan en zijn vrouw, Helena en Cornelia, zijn 6 en 4 jaar. Het overlijden van Hendrik is de opmaat naar veel meer ellende in de kleine familie Konings.

- 10 september 1820: Hendrik Mathijs overlijdt
- 25 november 1821: kleinzoon Hendrikus, zoon van Mathijs, overlijdt
- 23 december 1821: kleinzoon Augustinus, zoon van Jan, overlijdt
- 22 mei 1822: de dubbele fabriekswoning van zoon Mathijs brandt af
- 11 oktober 1822: zoon Mathijs overlijdt op 41-jarige leeftijd

Na het overlijden van zijn vader, trekt Jan met zijn gezin in bij hun moeder in het ouderlijk huis Stokhasselt 643. Wanneer er verhuisd wordt, is vrij nauwkeurig aan te geven. Augustinus wordt op 20 december 1820 geboren op het adres Stokhasselt 490. Op 23 december 1821 overlijdt hij op het adres Stokhasselt 643. Jan draagt samen met vrouw en beide dochters ruim 10 jaar zorg voor (groot)moeder Maria tot zij op 31 oktober 1831 overlijdt. Ook oom Jan Putters vindt onderkomen bij de familie Konings.

De periode tussen het overlijden van vader Hendrik in 1820 en de dood van zijn vrouw in 1831 wordt gekenmerkt door ingrijpende veranderingen. Er ontstaat een dynamiek in de samenleving die zelfs op een toeschouwer uit de supersnelle 21^e eeuw indruk maakt. Het is dan ook onbegrijpelijk dat de 19^e eeuw nog vaak eenzijdig wordt afgedaan als een periode van armoede, ziekte en oorlogen.

Natuurlijk, er zijn ook veel arme mensen, er wordt voortdurend oorlog gevoerd en er zijn veel besmettelijke ziekten waarvoor nog geen remedie bestaat. Maar de vooruitgang is niet te stuiten. Stap in de Tilburgse Tijdmachine en maak samen met ons een stap terug in de tijd en oordeel zelf.

1820

Het sterfjaar van Hendrik is een memorabel jaar. Het inwoneraantal van Tilburg bereikt de 10.000. Op 1 juni 1820 wordt per Koninklijk Besluit bepaald dat het gebruik van buitenlandse textiel voor het vervaardigen van kleding voor leger en marine wordt verboden, ook in de koloniën. Vooral grote bedrijven profiteren hiervan. In hetzelfde jaar vallen de textiel fabrieken van P. en H. Vreede, Diepen-Jellinghaus en Van Doorn en Dams in de prijzen. Hun militair laken wint in Gent een zilveren medaille. Het is belangrijk om de kwaliteit van de stoffen streng te bewaken. Er wordt een lakenhal opgericht waar de wevers hun stoffen kunnen laten keuren. Voldoet de kwaliteit aan de gestelde eisen, dan wordt een certificaat verstrekt. Dit keurmerk garandeert een goede verkoopprijs.

Voor de groeiende textielindustrie zijn goede wegen nodig voor het transport van grondstoffen en eindproducten. In 1822 wordt begonnen met de aanleg van de weg Tilburg-Den Bosch, in 1825 gevolgd door de aanbesteding van de weg naar Breda. In 1828 wordt de Korvelseweg bestraat. Kortom, laat de transportkarren maar komen. Van Gend en Loos gaat voortaan diensten onderhouden van en naar Tilburg.

- 8x per week naar den Bosch
- 2x per week naar Turnhout, Antwerpen, Eindhoven en Breda
- 1x per week naar Oosterhout
- 1x per 14 dagen naar Brussel

Dat de RK Kerk terug is van weggeweest, is op maatschappelijk terrein goed te merken. De geestelijkheid probeert zijn greep op de bevolking te versterken. In 1822 wordt kort voor de jaarlijkse kermis vanaf de preekstoel afgekondigd, dat het voor vrouwen verboden is om zich 's avonds in herbergen te bevinden. Daar wordt op straten en pleinen luidruchtig tegen geprotesteerd. Ook wordt geprotesteerd tegen de komst van stoommachines. De textielarbeiders vrezen voor hun baan.

De kerk van 't Heike krijgt een nieuw altaar. Er wordt besloten het kerkschip helemaal af te breken en te herbouwen. In 1827 wordt de eerste steen gelegd. Twee jaar later wordt de nieuwe

R.K. kerk ingezegend en in gebruik genomen.

Het gaat goed in Tilburg met kerk en bedrijfsleven. Met de staat der Nederlanden gaat het niet zo goed.

De zuidelijke provincies, vooral de Franstalige, hebben erg veel moeite met het optreden van koning Willem I. Als Willem aankondigt dat het Nederlands de officiële voertaal wordt in heel het koninkrijk, slaat de vlam in de pan. De zuidelijke provincies vragen vergaande autonomie en zien het liefst de graag geziene kroonprins Willem op de troon. Willem I wijst de voorstellen woedend van de hand. De zuidelijke provincies scheiden zich af.

We kennen het verloop van de historie en Tilburg zit daar middenin. Van 1830-1839 is Tilburg garnizoensstad, tienduizenden soldaten uit alle provincies worden in het kleine stadje ingekwartierd. Dat heeft natuurlijk een ontwrichtende werking op de lokale samenleving. Jan doet als boer goede zaken want er moeten vanwege de ingekwartierde soldaten vele extra monden gevoed worden. En ook de thuisweverij van schoonzus Petronella heeft volop werk door de grote vraag naar laken voor legeruniformen. In boek V (*“De laatste boer”*) wordt uitgebreider ingegaan op deze periode.

Maria Putters overlijdt

Maria overlijdt op 31 oktober 1831 om 23.00 uur in haar woning aan de Stokhasselt nr 643. Ze heeft haar man ruim 10 jaar overleefd. Ook nu doet zoon Jan samen met buurman Jan Mommers aangifte van het overlijden (akte 276).

Haar begrafenis is een goede gelegenheid om nader met de families kennis te maken. De kleinkinderen zijn nu oud genoeg om de begrafenis bij te wonen.

Petronella de Bekker (weduwe Konings) wordt vergezeld door haar 18-jarige dochter en toeverlaat Maria Cornelia en haar zonen Martinus (15), Goof (12) en Mathijs (9).

Jan Konings, zijn vrouw Johanna en hun beide dochters Helena (17 jaar) en Maria Cornelia (15 jaar) zijn natuurlijk ook aanwezig.

We zijn benieuwd hoe het met de leden van het gezin Putters

is. We zien petekind Peter de Brouwer, 45 jaar, kind van haar overleden zus Helena. Maria's broers Gerard (74) uit Loon op Zand en Jan (71), beiden weduwnaar zijn ook van de partij. Jan woont jarenlang in bij zijn overleden zus en heeft de dood van zijn zus van nabij meegemaakt. Gerard en Jan zullen beiden in 1834 overlijden.

Zus Elisabeth en haar man Marinus van Dongen geven ook acte de présence. Met hen heeft Maria een goede band gehad. Dat blijkt uit de volgende feiten.

Bij het huwelijk van Elisabeth en Marius, 15 oktober 1798 geeft zwager Hendrik Konings als formele vertegenwoordiger van haar moeder, officieel toestemming voor het huwelijk. Bij de geboorte van hun dochter Helena in 1802, worden Hendrik Konings en Maria Putters peter en meter.

Ten slotte ontdekken we Peter, de jongste uit het gezin Putters. Hij trouwt op 18 februari 1798 met Maria Catharina Verkuylen. Op 2 november 1798 wordt zijn zoon Godefridus geboren. De nu 33-jarige Goof Putters is bij de begrafenis van zijn tante aanwezig.

Memorie van aangifte der nalatenschap

Op 30 april 1832, zes maanden na het overlijden van zijn moeder, ondertekent zoon Jan als enig erfgenaam een akte waarin wordt vermeld dat er naar aanleiding van het overlijden van zijn moeder, Maria Elisabeth Putters geen onroerend goed wordt geërfd.

"Memorie van aangifte der nalatenschap van Maria Elisabeth Putters overleden te Tilburg, den 30 oktober 1831

"Ik ondergetekende Jan Konings landbouwer te Tilburg, kiezende domicilie ten mijne woonhuize wijk Stokhasselt no. 643 verklaar dat de nalatenschap van wijle mijn moeder Maria Elisabeth Putters, weduwe Hendrik Konings ab intestato overleden te Tilburg den een en dertigsten oktober 1800 een en dertig waar zij het laatst gedomicilieerd is geweest bij mij als haar eenig kind geërfd wordt. En (...).verklaar ik aangever dat tot deze nalatenschap geen onroerende goederen behoren & dat

door dit overlijden zonder fidei commissio geëvolueerd noch vruchtgebruik vervallen is. Tilburg den 30 april 1832

Dit is het handmerk van Jan Konings die verklaard niet te kunnen schrijven”.

Burgemeester en wethouders der stad Tilburg verklaren bij dezen voor zoo veel hun bekend is dat voormelde overledene geen onroerende goederen heeft nagelaten. (Memorie van successie inventarisnr 33, aktenr 255)

Met de term “fidei commissio” wordt ook wel erfstelling over de hand genoemd. Dat wil zeggen dat over een in een testament vastgelegd goed of beschikking, niet in een ander testament kan worden beschikt. Het is een juridisch middel om te voorkomen dat familiebezit in “vreemde” handen komt. Het is een standaardformulering. In dit geval is er namelijk helemaal niets te erven. Er kan dus niets worden vervreemd. Ook van vruchtgebruik is er geen sprake. Voor alle zekerheid wordt dat in een notariële akte vastgelegd: er zijn geen onroerende goederen te verdelen en er bestaan ook geen verplichtingen aan derden.

Er is door Maria Elisabeth Putters geen testament gemaakt omdat met zekerheid alle erfkwesties bij leven zijn geregeld. Jan treft, als hij in 1820 naar de ouderlijke boerderij verhuist waarschijnlijk een onderhandse regeling met zijn broer Mathijs. Mathijs heeft enkele maanden eerder onroerend goed gekocht en kan geld goed gebruiken. Jan trekt in de ouderlijke woning, verkoopt zijn boerderij en koopt met de opbrengst zijn broer uit. Dat is zo voordehand liggend dat we deze gang van zaken zeer waarschijnlijk achten.

Het leven moet nog beginnen

Bij het graf van zijn moeder beseft Jan dat hij er nu alleen voor staat. Zijn ouders zijn overleden, zijn broer Mathijs is al 10 jaar dood. Hij heeft zijn dochters nog, maar die zijn al 17 en 15 en over enkele jaren kunnen ze voor zichzelf zorgen.

Jan is pas 48, zijn vrouw Johanna is 54 jaar. Hij heeft geen opvolger en vraagt zich op sombere momenten af wat de toekomst van zijn bedrijf is. Hij zou zo graag een opvolger hebben gehad,

maar zijn zoon is kort na zijn eerste verjaardag overleden. Jan is een man die niet zonder familie kan en hij moet mensen om zich heen hebben om voor te zorgen. In de komende hoofdstukken beschrijven we zijn verdere levensloop en zullen zien dat hij bij zijn moeders graf geen weet heeft wat voor interessante verrassingen het leven nog voor hem in petto heeft.

Jan Konings, een imposant leven

Jan Konings is boer in hart en nieren. Hij is nauw betrokken bij het wel en wee van de familie en burens. Als vader Hendrik op 10 september 1820 overlijdt neemt hij zijn moeder in huis. Zij zal ruim 10 jaar bij het gezin inwonen.

Broer Mathijs overlijdt op 11 oktober 1822, slechts 41 jaar oud. Jan is een onmisbare steun voor zijn hoogzwangere schoonzus, Petronella de Bekker. En die steun is hard nodig want zij blijft achter met 5 kleine kinderen en een afgebrande woning. Oom Jan Putters wordt weduwnaar en het is bijna vanzelfsprekend dat hij bij zijn neef Jan op de boerderij komt wonen.

Uit de periode tussen 1785 en 1810 is weinig over zijn ouderlijke gezin bekend. In de Franse tijd wordt in 1810 de 10-jaarlijkse volkstelling gehouden. Op pagina 339 lezen we:

*Henri Konings geboren in 1755 in Tilburg,
Maria Elisabeth Putters geboren 1755 in Lommel, 58 jaar,
Jan Konings, geboren 1781 in Tilburg, 29 jaar oud, zoon.*

Ook hier wordt een foutief geboortjaar van vader Henri vermeld: zijn geboortjaar moet 1759 zijn en hij is dus geen 55 jaar, maar 51 jaar oud. Waarom toch die "verschrijvingen"? Of weet Hendrikus eigenlijk niet precies hoe oud hij is? Henrikus wordt beschreven als "*cultivateur vivant de sa culture*: een boer die van zijn bedrijf leeft.

Broer Mathijs woont niet meer thuis. Hij is een paar maanden eerder getrouwd met Petronella de Bekker. Jan is nog ongehuwd en werkt mee op de boerderij.

Mathijs heeft samen met Petronella grootse plannen. Zij gaat als ervaren boerin de boerderij doen, terwijl Mathijs het weven voor zijn rekening neemt.

Hij wil fabrikant ("*fabriqueur*") worden en weeft al regelmatig in opdracht. Het moet lukken om de productie uit te breiden, want er is in heel Europa grote vraag naar lakenstof voor het vervaardigen van militaire uniformen. Maar als hij meerdere weefgetouwen wil plaatsen zal hij meer ruimte moeten hebben. Op 17 juli 1811 is het zover.

Mathijs koopt twee naast elkaar gelegen woningen met hof, de nrs 534 en 536 in de Langstraat. In een van de panden wordt de weverij gevestigd. Petronella is hoogzwanger. Op 6 augustus 1811 wordt een jongen geboren. Ze noemen hem Adrianus Josephus. Het geluk lacht hen toe. Maar het is een valse lach. Adrianus zal maar 8 maanden leven. Een jaar later komt Martinus ter wereld. Ook deze nieuwe hoop wordt de grond ingeboord, want het jongetje overlijdt na 7 dagen.

Jan Konings trouwt Johanna Willemse

Om 11.00 in de ochtend van 5 mei 1813, een week voor zijn 30ste verjaardag, trouwt Jan met Johanna Willemse, geboren en gedoopt op 13 augustus 1778. Zij is net als Jan geboren in de Stokhasselt, ze zijn buren en kennen elkaar van jongs af. Johanna komt uit een echte boerenfamilie en is zelf een ervaren landbouwster.

Nederland staat onder Napoleontisch bestuur: alles in het Frans. Om te mogen trouwen moeten er 8 handtekeningen worden gezet. De huwelijksakte wordt ondertekend door:

- Jean Konings 29 jaar, cultivateur (boer), bruidegom.
- Mathieu Konings 32 jaar, tisserand (wever), broer van de bruidegom.
- Pierre de Bekker 23 jaar, tisserand (wever), zwager van bruidegom.
- François Willemse 23 jaar, tondeur (scheerder), broer van de bruid.
- Henri Willemse 28 jaar, cultivateur (boer), broer van de bruid.

- Jeanne Willemse 34 jaar, cultivatrice (boerin), bruid.
- Henri Konings, vader van de bruidegom.
- Justine Willemse, vader van de bruid.

De familie Willemse

De ouders van Johanna zijn Augustinus/Justinus Jan Willemse en Maria Jan Jacobs. Ze trouwen 28 op april 1776. Getuige bij het huwelijk is Peter Basters, zwager van de bruidegom, echtgenoot van Johanna Jan Willemse, tante van Johanna.

Justinus Willemse wordt geboren in 1745. Hij overlijdt op 75-jarige leeftijd in zijn huis aan de Stokhasselt 642. Zijn schoonzoon Hendrik Konings woont op 643: de families wonen dus pal naast elkaar. Maria Jan Jacobs overlijdt enkele jaren eerder, begin december 1816, op 66-jarige leeftijd. Haar zoon Hendrik, boer en woonachtig Stokhasselt 42, doet samen met buurman Toon Venmans aangifte.

Justinus en Maria krijgen 10 kinderen. Twee kinderen zijn voor de genealogie van de familie Konings van direct belang: Johanna (1778) en Maria-Barbara (1786). *(Voor meer informatie over het gezin Willemse-Jacobs zie Bijlage IV.)*

Het is 5 mei 1813, Johannes en Johanna zijn zojuist de trappen van het gemeentehuis afgekomen en staan weer met beide voeten op de grond. Het blijft vreemd om zoiets persoonlijks als het sluiten van een huwelijk te moeten doen in het Frans, een vreemde taal, waar voor een eenvoudige Tilburgse boer geen touw aan vast te knopen is.

De bevolking is de afgelopen jaren overstelpt met allerlei nieuwigheden: er is een grondwet gekomen, de huisnummers zijn veranderd, je moet eerst je achternaam noemen en dan je voor- en achternaam en er zijn de nieuwe standaardmaten kilo, meter, liter.

De dienstplicht is nog niet ingevoerd, maar de dreiging dat Napoleon dat toch zal afdwingen maakt vele jonge mannen erg angstig en onzeker. Zover komt het gelukkig niet.

Na de val van Napoleon

Er ontstaat grote onrust in Europa als Napoleon er in 1813 in slaagt om van Elba te ontsnappen. Op 1 maart heeft hij al een

legertje van 200 man op de been. En daar blijft het niet bij. Op 20 maart is hij terug in Fontainebleau. De reis door Frankrijk is een grote triomftocht. Dat voorspelt niet veel goeds. Alsof er niets aan de hand is doet koning Willem I op 30 maart zijn Blijde Intrede in Mechelen.

Wat iedereen vreest wordt op 16 juni een feit: Napoleon trekt met een leger van 105.000 man de huidige Frans-Belgische grens over. Twee dagen later vindt de Slag bij Waterloo plaats. Napoleon verliest de slag en iedereen haalt opgelucht adem. Kroonprins Willem schijnt zich moedig gedragen te hebben. Hij is bij de schermutselingen gewond geraakt aan zijn arm. Het zal maanden duren voor het verband eraf mag, want wat is er mooier dan het volk te tonen hoe moedig je bent geweest.

In de periode van oktober 1813 tot mei 1814 worden er 25.000 Franse manschappen in Tilburg ingekwartierd! Dat moet voor Jan en voor Mathijs voordelen hebben opgeleverd. Soldaten hebben immers eten en kleding nodig? Maar dat blijkt voor Mathijs anders uit te pakken. Door protectionistisch beleid van een aantal landen valt de handel in lakenstoffen zo goed als stil.

Joanna Willemse, de vrouw van Jan Konings heeft een zus, Maria Barbara Willemse. Zij trouwt met Peter de Bekker. Peter is de broer van Petronella de Bekker, de vrouw van Mathijs Konings, de broer van Jan. Peter de Bekker en Jan Konings zijn tweevoudig zwager: door het huwelijk van Jan met Joanna Willemse én door het huwelijk van Peters zus Petronella met Mathijs Konings. Er zijn dus nauwe banden tussen de drie families.

Familie De Bekker

Rond 1810 wonen Peter de Bekker en Barbara in bij zijn ouders in de Hasselt op nr. 476. (Zus Petronella en Mathijs Konings wonen op nr 534). In het bevolkingsregisters van 1810 treffen we een overzicht aan van de bewoners van nr. 476:

- Govert de Bakker *08.1740, wever 70 jaar
- Petronella van Asten *03.1747, nopster 63 jaar
- Peter de Bakker *07.1789, wever 21 jaar

- Barbara Willems *12.1786, weefster 24 jaar
- Geertruij de Bakker *02.1780, fileuse 30 jaar

Petronella de Bakker komt niet in het overzicht voor omdat zij op 24 april 1809, kort voor de volkstelling, in het huwelijk treedt met Mathijs Konings.

Geertruij zal op 15 augustus 1815 op 35-jarige leeftijd overlijden.

Haar broer Peter, 25 jaar en wever geeft haar overlijden aan bij de gemeente. Peter blijkt verhuisd te zijn: hij woont nu op het adres Hasselt nr. 485.

De familie De Bekker is oorspronkelijk afkomstig uit Moergestel. Op 01.01.1742 trouwt vader Godefridus de Bekker in Enschoot met Petronella van Asten, die is geboren te Berkel en woonachtig te Enschoot. Hun dochter Adriana de Bekker trouwt met Adrianus Baijens. Hun andere dochter, Petronella, trouwt Mathijs Konings.

Er ontwikkelt zich een nauwe band tussen de gezinnen Konings en Baijens. In boek IV *“Mathijs Konings de laatste boer”* wordt de relatie tussen beide gezinnen beschreven.

Het gezin van Jan Konings en Johanna Willemse

Niet alleen het leger brengt gevaren met zich mee. Het jonge stel weet van zeer nabij dat ook het krijgen van kinderen een riskante aangelegenheid is. In het gezin van zijn broer Mathijs zijn, zoals we weten, twee kinderen kort na hun geboorte overleden.

Gelukkig worden er in het gezin van Jan en Johanna twee gezonde meisjes geboren. Ze durven nauwelijks te hopen dat het volgende kind een jongetje zal zijn. Voor een boer is het hebben van een opvolger erg belangrijk. Als je een zoon hebt heeft het bedrijf toekomst, dan heb je een doel om voor te leven. Hun derde kind wordt inderdaad een jongen, maar het kind, dat de naam Augustinus krijgt, wordt slechts een jaar oud. Zijn overlijden is een enorme dreun voor Jan en zijn vrouw.

Kinderen

- **Maria Helena** Konings, geboren 25 september 1814
- **Cornelia** Konings, geboren 29 februari 1816
- **Augustinus**, geboren 20 december 1820, overlijdt op 23 december 1821

Het gezin van Hendrik van Poppel

De families Konings en Van Poppel zijn directe burenen, al voordat Jan Konings in 1783 wordt geboren in de ouderlijke boerderij Stokhasselt 634. Op nr. 636 woont het echtpaar Kees van Poppel en Joanna Somers samen met hun 7 kinderen: 4 jongens en 3 meisjes (zie bijlage III). Jan blijft na het overlijden van zijn ouders op de ouderlijke boerderij wonen.

Buurjongen Hendrik van Poppel trouwt de 10 jaar jongere Adriana Peters en gaat na enkele jaren ook in zijn ouderlijk huis wonen; beide buurjongens, nu volwassen mannen, zijn weer directe burenen. Jan Konings en zijn vrouw zien het gezin van de burenen uitbundig groeien tot een totaal van 10 kinderen (zie bijlage IV).

Hendrik overlijdt in 1830. Vanaf die dag, 28 september 1830, drukt op Adriana de zware last om als weduwe zorg te dragen voor haar gezin van 10 kinderen. Ze kan echter rekenen op steun en advies van haar buurman Jan Konings en zijn vrouw Johanna. Die zetten regelmatig hun beide dochters in als de omstandigheden erom vragen. En dat blijft niet zonder gevolgen.

Johanna Willemse overlijdt

Johanna overlijdt 30 maart 1838 's morgens om 9.30 uur. Ze wordt 59 jaar oud (akte 132). Het overlijden is onverwacht, er is geen testament gemaakt. Haar man Jan is 55 jaar, hun dochters Maria Helena en Cornelia, respectievelijk 24 en 22 jaar. Beiden zijn ongehuwd, maar Cornelia heeft al enkele jaren verkering met buurjongen Peter van Poppel. Ze hebben serieuze trouwplannen. Het overlijden van zijn vrouw komt hard aan bij Jan. Hij had er geen rekening mee gehouden dat hij zijn 15 jaar jongere vrouw zou overleven.

Nalatenschap van Johanna

Naar aanleiding van het overlijden van Johanna wordt op 30 juni, exact 3 maanden na haar overlijden een memorie van aangifte van de nalatenschap getekend.

Memorie van aangifte der nalatenschap van wijle Johanna Willemse overleden te Tilburg den 30 maart 1838.

Wij ondergetekenden 1e Johannes Konings van beroep landbouwer 2e Maria Helena Konings van beroep landbouwster en 3e Cornelia Konings huisvrouw, huisvrouw van Peter van Poppe, allen wonende te Tilburg en kiezende voor de uitvoering dezes domicilie ten woonhuize van eerstgenoemde te Tilburg wijk Stokhasselt no 643 verklaren dat Johanna Willemse ab intestato (= zonder testament) te Tilburg overleden den dertigsten maart 1800 acht en dertig alwaar zij laatst gedomicilieerd is geweest, geene onroerende heeft nagelaten. Dat de door haar nagelaten roerende goederen geërfd worden door de eerstgenoemde aangever als echtgenoot en door de twee laatstgenoemden als eenige en meerderjarige kinderen van overledene. Cornelia Konings door goedachten harer man tot het teekenen en opmaken dezer gerechtigd Verklarende dat door dit overlijden geen fidei commissio gedevolveerd noch vruchtgebruik vervallen is. Tilburg 30 junij 1838. De aangevers verklaren niet te kunnen schrijven.*

(Bron: RANB. Memories van successie Tilburg nrs. 258-269 memorie van successie invent.nr 46 record 263 kantoor Tilburg CBG 26)

* fidei commissio. Deze formule wordt vaak toegepast bij schenkingen aan minderjarige personen of om het vermogen binnen de familie te houden. De begiftigde kan enkel de eigen kinderen laten delen in de geschonken gelden of goederen. Beide dochters van Johanna zijn wettelijk minderjarig.

De gebeurtenissen volgen elkaar nu snel op

Dochter Cornelia trouwt op 15 juni 1838 met haar Peter. Het overlijden van haar moeder heeft haar met haar neus op de ongewisheid van het leven gedrukt. De behoefte om snel met Peter te trouwen, is daardoor alleen maar sterker geworden. Het zijn wel moeilijke tijden, maar Peter is boer en er zal hoe dan ook voedsel moeten zijn, want mensen moeten ook in minder goede tijden eten. En de tijden zijn slecht. Het inwonertal van Tilburg blijft gestaag groeien, met toenemende werkloosheid tot gevolg. In 1840 bereikt de malaise zijn hoogtepunt. De textielproductie is dan met 2/3 gedaald en er zijn 2000 werklozen.

Dan komt er een verrassende wending.

Ruim een jaar na de bruiloft van dochter Cornelia treedt haar vader op 27 september 1839 in het huwelijk met haar schoonmoeder Adriana (Jana) Peters. Het is eigenlijk geen echte verrassing, iedereen zag het aankomen. Jan en Jana zijn de 8 afgelopen jaren veel waardering en genegenheid voor elkaar gaan voelen. Maar ook het gezonde verstand heeft een steentje bijgedragen. Waarom de gezinnen niet gebundeld, de taken in elkaar geschoven en alles onder een dak, dat is toch veel praktischer en efficiënter?

Alle goede dingen in drieën: 14 dagen later wordt in het gezin van Cornelia en Peter hun eerste kind geboren, een dochter die de naam Hendrika krijgt. Binnen twee weken wordt Jan dus opnieuw echtgenoot en voor het eerst grootvader. Van het ene moment op het andere wordt hij officieel verantwoordelijk voor een gezin van 10 kinderen, zijn beide dochters meegerekend. Hij zal zich vol overgave aan zijn taak wijden.

Het gezin Konings-Peters

Jan kent de kinderen Van Poppel erg goed en heeft ze vanaf hun geboorte van nabij gadegeslagen in al hun doen en laten. Hij kent hun karakter en temperament en zij kennen "buurman" Jan ook goed. Zijn dochters zijn kind aan huis bij de familie Van Poppel. Adriana Peters bestiert nu als mevrouw Konings nog ruim 7 jaar haar gezin, samen met haar man Jan. Adriana overlijdt op 2 februari 1847. Zij wordt 60 jaar. Jan staat nog steeds

stevig overeind en zal tot op hoge leeftijd zijn plicht als stiefvader vervullen.

Om een goed inzicht te geven van zijn zorgen en verantwoordelijkheden, geven we een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit het leven van het gezin Van Poppel-Peters-Konings schetsen, waarbij Jan Konings lange tijd als toegewijde stiefvader bij betrokken is.

Zoals gezegd hoeft Jan voor zijn huwelijk niet geïnformeerd te worden over zijn stiefkinderen Van Poppel: hij kent de voorgeschiedenis van alle 10 de kinderen vanaf hun geboorte.

- Dochter Johanna is in 1837 op 26-jarige leeftijd gestorven. Deze verdrietige gebeurtenis staat bij iedereen uit het gezin nog vers in het geheugen gegrift.
- Peter is 35 jaar en in 1838 getrouwd met Cornelia, de eigen dochter van Jan. Er wordt nog steeds geprapt over de ingewikkelde verhoudingen die door het huwelijk van Jan met Adriana Peters, de moeder van Peter, zijn ontstaan. Jan is vader en schoonvader van Cornelia en stiefvader en schoonvader van Peter.
- Jan van Poppel is 34 jaar. Hij is nog vrijgezel en zal in 1860 trouwen met Hendrina Pape. Jan is dan al 45 jaar oud.
- Maria Elisabeth is 33 jaar en is enkele jaren geleden, in 1836, getrouwd met Simon Brekelmans.
- Elisabeth is 29 jaar. Zij trouwt op 8 februari 1847 met Jan-Baptist van Beek. Dat is 6 dagen na het overlijden van haar moeder.
- Christina, 25 jaar, is nog thuis. Ze trouwt in 1853 met Cornelis van Dijk.
- Martinus is 23 jaar. Hij blijft vrijgezel. Rond 1870 is hij inwoner landbouwknecht bij de familie Spijkers-Leppers aan de

Stokhasselt 120. Rond 1880 is hij landbouwknecht bij zijn neef Jan Van Poppel, zoon van zijn broer Peter van Poppel en Cornelia Konings

- De jongste, Anna Theresia is 19 jaar. Zij trouwt in 1850 met Jan Paijmans (zie voor meer informatie over het gezin bijlage V).

Jan Konings wordt door zijn huwelijk met Adriana Peters vanaf september 1839 volledig in beslag wordt genomen door zijn stiefvaderlijke bezigheden voor het grote gezin van Hendrik van Poppel zaliger. Ze hebben een soort latrelatie, Jan blijft in zijn boerderij wonen en Jana in die van haar. In bovenstaand overzicht zien we hoe de kinderen Van Poppel gestaag het huis verlaten. Jan van Poppel zal in 1860 de ouderlijke boerderij gaan wonen.

Jan Konings overlijdt op 23 februari 1865 op 81-jarige leeftijd. Hij heeft dan bijna 51 jaar lang zijn vaderrol vervuld, waarvan 25,5 jaar de dubbelrol van stiefvader.

De eigen kinderen van Jan Konings

We zouden bijna vergeten dat Jan nog twee eigen dochters heeft uit zijn eerste huwelijk. Deze beide vrouwen verdienen meer dan een ondergeschikte plaats in ons familieverhaal. Daarom hebben de volgende pagina's speciaal aan hen gewijd.

- **Maria Helena Konings**

Hoe vergaat het Jan's oudste dochter Maria Helena? Zij zal nooit trouwen en een eigen gezin stichten. Daardoor is er gebrek aan informatie en moeten we gissen naar haar rol in het kleine gezin Konings en later in het grotere stiefgezin van de kinderen Van Poppel.

Ze moet een stil en teruggetrokken meisje zijn geweest dat van jongs af aan op de achtergrond in het huishouden bezig is; onopvallend en bescheiden. Maar ons valt ze wel degelijk op.

Zorgzaam en bescheiden

Als grootvader Hendrik overlijdt is ze nog maar zes jaar. Vanaf dat moment is ze er voor haar oma, Maria Putters, die zij tot haar overlijden in 1831, ruim 10 jaar terzijde staat. Tegelijkertijd heeft ze de zorg voor oom Jan Putters, die na het overlijden van zijn vrouw in huis is genomen. Oom Jan is welkom, omdat Maria Helena er is om het extra huishoudelijk werk voor hem te doen en het huishouden in goede banen te leiden.

In oktober 1822 overlijdt haar oom Mathijs en staat tante Petronella alleen voor de zorg en opvoeding van haar kinderen, terwijl ook nog de Hasseltse boerderij annex weverij draaiende moet worden gehouden. Het kan niet anders of Maria Helena heeft haar tante geholpen. In 1830 overlijdt buurman Hendrik van Poppel. Er zijn geen harde bewijzen, maar het is zeer waarschijnlijk dat Maria Helena regelmatig bijspringt wanneer het huishoudelijke werk buurvrouw Adriana boven het hoofd dreigt te groeien.

Maria Helena heeft al snel in de gaten dat haar vader en buurvrouw Adriana goed met elkaar kunnen opschieten. We vragen ons af of Maria Helena ooit zelf op zoek is geweest naar haar ridder op het witte paard. Maar we kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat zij sociaal niet helemaal zelfredzaam is. Is ze misschien zwakbegaafd? Dat is niet waarschijnlijk want Maria laat een testament opmaken en daar moet je wilsbekwaam voor zijn.

Tante, maar vooral huishoudelijke hulp

Uit de bevolkingsgegevens blijkt dat Maria Helena in de periode tussen 1870 en 1880 inwoont bij het gezin van haar zus Cornelia en zwager Peter van Poppel.

Zij staat als "*dienstmeid*" geregistreerd. Dat sterkt ons in het vermoeden dat Maria Helena door haar zus in huis is genomen om het huishouden te doen. Er moet heel wat werk worden verzet in het gezin dat gezien de samenstelling, erg bewerkelijk is.

In 1870 bestaat het gezin uit:

- de ouders Peter van Poppel en Cornelia Konings.
- drie ongehuwde zonen, allen akkerbouwers: Jan 27 jaar, August 24 jaar en Hendrik 17 jaar.
- de ongehuwde dochter Johanna Maria (Anna). Zij bevalt in 1876 van een zoon, die ze Peter noemt.

Een zwaar gezin en Maria Helena is niet zo jong meer; in 1870 wordt ze 56 jaar.

Als sneeuw voor de zon

Het gezin zal in enkele jaren tijd worden gereduceerd, deels door sterfgevallen en deels door huwelijken:

- August (1846) overlijdt in 1873, 26 jaar oud
- Vader Peter van Poppel overlijdt op 14 oktober 1875
- Moeder Cornelia Konings overlijdt 2 November 1877
- Anna trouwt in 1878 met Jan de Kort
- Jan trouwt hetzelfde jaar met Huberta v.d. Velden

Wat gebeurt er met Maria Helena nu ze niet meer nodig is in het gezin van haar zus? Ze blijkt in 1879 te zijn verhuisd naar de woning van haar oudste nicht, Hendrika van Poppel en haar man Cornelis Poulisse.

Maria overlijdt op 24 juli 1880, op 65-jarige leeftijd, in de woning van Hendrika. Zij heeft een testament laten opmaken dat qua inhoud en accent als twee druppels water lijkt op het testament dat haar zus Cornelia in 1877 heeft laten opmaken.

Memorie van successie Maria Helena Konings

Omslagvel behorende tot de memorie van aangifte der nalatenschap van Konings Maria Helena, gewoonde hebbende en overleden te Tilburg den 24 februarij (julij) 1880. Dagtekening van de inlevering der memorie van aangifte: 26 februarij 1881.

Opgave van de staat des boedels.

1. Baten	fl. 405.-.
2. lasten en schulden	fl. 357,80
3. saldo	fl. 47,20

memorie van aangifte der nalatenschap van Maria Helena Konings, overleden te Tilburg den 24 julij 1880.

De ondergetekenden:

1. Petrus van Poppel, wever
 2. Johannes van Poppel, landbouwer
 3. Hendrikus van Poppel, wever
 4. Cornelis Poulusse, landbouwer, als in gemeenschap van goederen gehuwd met Hendrica van Poppel (allen met de anders genoemde te Tilburg)
 5. Johannes de Kort, wever, in gemeenschap van goederen gehuwd met Johanna van Poppel,
- tot uitvoering dezer domicilie kiezende ten kantore van notaris van de Mortel te Tilburg, verklaren

Dat hunne tante, Maria Helena Konings, zuster van de moeder der aangevers, onder 1,2,3 en van de huisvrouwen van de aangevers onder 4 en 5 te harer woonplaats Tilburg is overleden den 24 julij 1880 tot hare eenige en algeheele erfgenamen door erfopvolging bij versterf nalatende hare neven en nichten de aangevers onder 1,2,3.en de huisvrouwen van de aangevers onder 4 en 5 ieder voor 1/5 als zijnde kinderen van hare vooroverleden zuster.

Dat de overledene geene goederen als bezwaarde erfgename of in vruchtgebruik bezat en door haar overlijden geen periodieke uitkeering bij opvolging is overgegaan of vervallen.

En hare nalatenschap bestaat uit:

Het gereed geld ad...	fl. 400.-
kleederen geschat op de verkoopwaarde ten dage van het overlijden op	fl. 5.-

Positief **fl. 405.-**

Aan Cornelis Poulusse te Tilburg, wegens kostgeld van de overledene over 1880 tot de sterfdag	fl. 300.-
---	-----------

Dr. Kieckens te Tilburg wegens geneeskundige behandeling over 1880 tot den sterfdag	fl. 7.80
De begrafenis-kosten van overledene .	fl. 50.-

fl. 357,80

Saldo

fl. 47, 20

Tilburg, 11 februari 1881

P. Van Poppel, Handmerk van Joh. van Poppel die verklaard niet te kunnen schrijven, H. v. Poppel, C. Poulusse, J. de Kort.

Uit de memorie van aangifte blijkt, dat Maria Helena ongeveer 1,5 jaar bij haar oudste nicht Hendrika en haar man in de kost is geweest. Ze is kort na de verhuizing ziek geworden of ze was na een levenslang hard werken al zo verzwakt en afgeleefd dat begin 1880 een dokter moest worden ingeschakeld.

Uit de aangifte spreekt een sterke wens duidelijk te willen maken dat zij haar neven en nichten (de kinderen van haar zus Cornelia) tot haar enige erfgenamen wil benoemen, alsof ze bang is dat de aangetrouwde familieleden anders een te grote greep op de nalatenschap zullen krijgen.

Uit het bedrag dat ze voor kostgeld reserveert voor nicht Hendrika, spreekt grote dankbaarheid voor de verzorging die haar het laatste jaar van haar leven door haar nicht Hendrika is gegeven, in een periode dat Hendrika het niet makkelijk heeft.

Hendrika is in 1876 weduwe geworden en staat alleen voor de opvoeding van 3 kleine kinderen. Medio 1878 hertrouwt ze met Kees Pauwelsen; er is weer een man die voor het gezin zorgt. Of zien we alles te rooskleurig? Het kan natuurlijk ook zijn dat Maria Helena slachtoffer is geworden van een zekere vorm van uitbuiting. Wat voor keuze heb je als oude alleenstaande zieke vrouw? Een dak boven je hoofd, wat zorg en aandacht en een dagelijkse maaltijd zijn dan onmisbaar. De laatste jaren van je leven breng je toch het liefst door in de vertrouwde kring van familieleden waarvoor je jarenlang hebt gezorgd?

Gezin van Peter Van Poppel en Cornelia Konings

We hebben gezien hoe Cornelia en haar buurjongen Peter in elkaars directe nabijheid opgroeien en hoe er een band tussen

hen ontstaat die een leven lang zal duren.

Ze trouwen enkele dagen na het overlijden van Cornelia's moeder. Misschien waren alle afspraken voor de bruiloft al gemaakt en zou het teveel gedoe zijn om de trouwdatum te verzetten. Waarschijnlijker is dat in 1838 leven en dood zo verweven zijn, dat men ze gelaten naast elkaar kan laten bestaan.

Het leven is te grillig en ongewis om te sterk in je vreugde en verdriet te blijven hangen: het leven gaat door. Maar een gezellige bruiloft in het natuurlijk niet geworden.

Vader Jan Konings ziet al zijn kleinkinderen geboren worden. En al zijn kleinkinderen zijn tegelijkertijd ook zijn stiefkleinkinderen, want twee weken voor de geboorte van zijn eerste kleinkind Hendrika, trouwt Jan met Adriana Peters, de moeder van zijn schoonzoon Peter van Poppel.

Kinderen

- **Hendrika Van Poppel**

Het eerste kleinkind wordt geboren 10 oktober 1839 Stokhasselt 636. Op 12 september 1867 trouwt Hendrika met Cornelis van Hest, landbouwer uit Udenhout. Ze krijgen 3 kinderen. Cornelis overlijdt op 14 maart 1876; hij wordt 44 jaar. Hendrika hertrouwt op 18 juli 1878 op 38-jarige leeftijd met Cornelis Franciscus Pauwelsen. Ze krijgen een dochter. Cornelis Pauwelsen overlijdt op 6 juli 1899.

We zullen de familie Pauwelsen nog tegenkomen tijdens ons onderzoek naar de familie van Petronella de Bekker, de echtgenote van Jan's broer Mathijs (zie Boek III "*De Fabricateur*").

- **Johannes van Poppel**

Geboren 20 mei 1841 Stokhasselt 1067. Hij overlijdt op 11 maart 1913. Jan trouwt met Huberta van der Velden uit Cromvoirt op 4 maart 1878. Zij krijgen 5 kinderen.

- **Petrus van Poppel**

Geboren op 2 maart 1843. Hij overlijdt op 13 februari 1944. Peter trouwt op 3 juni 1869 met Theresa Janssen (1842-

1904). Zij krijgen 7 kinderen (zie Bijlage VI).

- **Augustinus van Poppel**
Geboren 29.09.1844, overleden op 07.11.1845.
- **Augustinus van Poppel**
Geboren 21.10.1846 en overleden op 16.03.1873.
- **Adriana van Poppel**
Geboren 14.11.1848 en overleden 28.01.1856.
- **Hen(d)ricus Norbertus van Poppel**
Geboren op 8 januari 1851, overlijdt op 27 juni 1914. Hij trouwt in april 1876 met Johanna Maria van Gorp. Zij krijgen 5 kinderen, waaronder een tweeling (zie Bijlage VI).
- **Johanna Maria (Anna) van Poppel**
Geboren op 12 december 1852 Stokhasselt 1068. Anna overlijdt op 20 juli 1921. In 1876 raakt de ongehuwde Johanna in verwachting. Godefridus van de Ven, heel- en verloskundige helpt bij de geboorte. Anna bevalt van een zoon die de voornaam Petrus krijgt. Het jongetje overlijdt 11 maanden oud op 15.11.1877 in de Postelstraat in de Stokhasselt. Broer Hendrikus doet aangifte. Alles komt toch nog goed voor Johanna. Op 2 mei 1878 trouwt ze met Jan de Kort. Ze krijgen ze 3 kinderen: Johanna (1879), Petrus (1880-1881) en Cornelis (1882). Jan de Kort overlijdt in 1882. Johanna hertrouwt in april 1883 met Franciscus Mutsaers. Samen krijgen ze nog 5 kinderen (zie Bijlage V).
- **Adrianus van Poppel**
Geboren op 4 maart 1856 en overleden op 2 april 1857.

De laatste levensjaren van Cornelia en Peter

In de periode 1870-1880 woont het gezin op het adres Stokhasselt 105. De kinderen Gust, Hendrik, Jan en Anna zijn nog thuis. En natuurlijk is er ook tante Helena, die het leeuwendeel van de huishoudelijke taken voor haar rekening neemt.

Op 16 maart 1873 krijgen ze een zware slag te verwerken: zoon Gust overlijdt in de kracht van zijn leven. Hij wordt 26 jaar oud. De overige drie ongehuwde kinderen, hun moeder en tante Lena zien in de jaren die volgen vader Peter ziek worden en op 14 oktober 1875 overlijden. Hij wordt 63 jaar oud.

Kort daarop, in april 1876, trouwt zoon Hendrik met Johanna Maria van Gorp en ze verhuizen naar Stokhasselt nr. 18. Moeder Cornelia Konings kan de dood van haar zoon en man maar moeilijk verwerken. Daar komt nog meer narigheid bij. Haar ongehuwde dochter Anna blijkt zwanger te zijn. Haar vrijer Jan de Kort is de verwekker. Ze zullen binnenkort trouwen en het kind dat geboren wordt echt.

Er wordt een jongetje geboren dat de voornaam "Peter" krijgt. Eigenlijk is iedereen blij dat de bevalling zonder complicaties verloopt, maar een voorechtelijk kind op de wereld zetten is natuurlijk niet fraai. Na 11 maanden overlijdt het jongetje, nog voordat Anna en Jan de Kort hun huwelijksplannen hebben kunnen uitvoeren.

Voor moeder Cornelia heeft het leven veel van zijn glans verloren. Haar zus Maria Helena is bij Cornelia's oudste dochter Hendrika gaan inwonen. Die heeft haar man in maart 1876 verloren. Ze staat er helemaal alleen voor, dus de hulp van Maria Helena is dringend nodig. Hendrika hertrouwt in juli 1878 met Kees Pouwelsen.

Cornelia wordt ziek en overlijdt op 2 november 1877. Ze wordt 61 jaar. 13 Dagen later, op 15 november, overlijdt de kleine Peter. Officieel zonder vader. Een half jaar later trouwt Anna met Jan de Kort. Ze verhuizen naar Stokhasselt 24, de woning van het echtpaar Scholten-Breda.

Binnen een paar jaar tijd zijn de kinderen Van Poppel wees geworden, maar hun ouderlijk huis blijft behouden. Oudste zoon Jan trouwt op 4 maart 1878 en zorgt als stamhouder voor continuïteit. Weldra klinkt het geluid van nieuw leven door het huis. Eind april 1879 wordt hun dochter Cornelia geboren.

Testament van Cornelia Konings

Cornelia heeft tijdig haar nalatenschap geregeld. Als ze overlijdt, ligt op het kantoor van notaris van de Mortel een akte klaar waarin precies is vastgelegd wat er met de roerende en onroerende goederen moet gebeuren.

Op 16 mei 1878 worden de erfgenamen uitgenodigd op het kantoor van de notaris te verschijnen. Ze horen wat hun (schoon) moeder Cornelia Konings heeft besloten.

Memorie van successie invent.nr.90 memorienr.148. Kantoor Tilburg

Memorie van aangifte der nalatenschap van Cornelia Konings, weduwe Peter van Poppel te Tilburg overleden den 2 november 1877.

De ondergeteekenden

- 1. Johannes van Poppel*
- 2. Petrus van Poppel*
- 3. Henricus Norbertus van Poppel landbouwers te Tilburg*
- 4. Johanna Maria van Poppel buiten beroep aldaar en*
- 5. Henrica van Poppel weduwe van Cornelis van Heijst landbouwster aldaar,*

ter uitvoering dezes domicilie kiezende ten kantore van notaris J.F.J. van de Mortel te Tilburg, verklaren:

Dat hunne moeder Cornelia Konings weduwe Peter van Poppel te harer woonplaats Tilburg is overleden den tweeden november 1877 tot eenige erfgenamen bij versterf nalatende hare vijf kinderen, de hiervoor genoemde aangevers, ieder voor een vijfde gedeelte.

Dat door niemand dan door den aangevers iets uit deze nalatenschap wordt genoten. Dat de overledene geene goederen als bezwaarde erfgename of in vruchtgebruik bezat en door haar overlijden geene periodieke uitkeeringen bij opvolging zijn overgegaan of vervallen.

En dat tot de nalatenschap van de overledene behoort de helft in de volgende onroerende goederen onder de gemeente Tilburg, bestaande in:

*een huis met schuur, erf, tuin en bouwland, kadastraal bekend in sectie I nrs 107, 108 enig, groot 1 hectare 10 aren 20 centia-
ren en drie perceelen heide, gelegen als voor, groot 1 hectare
10 aren, kadastraal sectie I nrs 446, 447, 884. (Alle percelen
liggen in de Heikant)*

Tilburg, den 16 mei 1878

Handmerk x J.W. van Poppel

Hendrikus Norb. van Poppel

Petrus van Poppel

Johanna Maria van Poppel

Handmerk x Henrica van Poppel, weduwe C. v. Heijst/Hest

Toelichting

De memorie van successie straalt de nadrukkelijke wil uit van Cornelia om alleen haar kinderen in de nagelaten onroerende goederen te laten delen. De aard van de onroerende goederen laat zien dat de bedrijfsvoering gericht was op landbouw (1,2 ha) en op schapenteelt voor de productie van wol en mest (1,2 ha).

Een deel van de erfgenamen is boer, het andere deel is wever:

- Johannes van Poppel is landbouwer
- Hendrikus Norbertus van Poppel is wever
- Petrus van Poppel is wever
- Johanna Maria; haar man Jan de Kort is wever
- Hendrica; haar man Kees van Hest is landbouwer

Voor iedere erfgenaam is de grond ideaal gelegen, want alle kinderen wonen in Tilburg-Noord, in de Stokhasselt of Heikant:

Petrus van Poppel en Theresia Janssen

1870-1880 Heikant 51b

1880-1890 Heikant 30

1890-1900 Heikant 181

Hendrikus van Poppel en Johanna v. Gorp

1890-1900 Goirke 362

1880-1890 Stokhasselt 44

Johannes van Poppel en Huberta van der Velden.

1880-1890 Stokhasselt 120

1890-1900 Stokhasselt 122

Johanna Maria van Poppel en de Kort/ Mutsaers

1890-1900 Heikant 131

Henrica van Poppel en Cornelis van Hest/Pauwelsen

1890-1899 Stokhasselt.

We nemen afscheid

Beide ouders zijn overleden en de erfenis is door de kinderen in goed overleg gedeeld. De volgende generatie is nu definitief aan zet: het wordt tijd om afscheid te nemen. We hebben Hendrikus Mathijs Konings leren kennen, enig kind van Mathijs Konings, grondlegger van de Tilburgse tak van de familie Konings uit Genk. Het was voor Hendrik niet gemakkelijk om zonder directe bloedverwanten op te groeien. Hij heeft ervaren hoe onmisbaar zorg en ondersteuning van schoonfamilie en anderen is. Deze ervaring heeft hij overgedragen op zijn beide zonen Mathijs en Jan.

Voor Jan Konings heeft grote indruk op ons gemaakt. We hebben hem leren kennen als een echte familieman met een groot hart, die voor iedereen klaar stond. Zijn schoonzus Petronella de Bekker kon op hem rekenen toen zijn broer en haar man Mathijs, in 1822 op jonge leeftijd plotseling overleed. Ook het gezin van buurman Van Poppel deed nooit tevergeefs een beroep op Jan.

Na het overlijden van haar man Hendrikus Van Poppel in 1830, stond weduwe Adriana Peters er met haar grote gezin nooit alleen voor: Jan was altijd in de buurt. Het is dan ook niet echt een verrassing dat hij hertrouwt met Adriana. Hij zal 25 jaar lang als stiefvader zorg dragen voor de kinderen Van Poppel.

Ook van zijn twee dochters heeft hij erg veel gehouden, maar had dolgraag zijn bedrijf willen overdragen aan zijn zoon August. Het verdriet bij zijn overlijden, een jaar na zijn geboorte, heeft Jan zijn hele leven met zich meedragen.

Binnen de familie Van Poppel is Jan Konings niet vergeten. Hij heeft zijn plaats in de genealogie van de familie Van Poppel. Niet alleen omdat zijn dochter trouwt met Peter van Poppel, maar ook omdat Jan Konings in bijna alle trouwakten van de kinderen van Hendrik Van Poppel en Adriana Peters staat vermeld als een trouwe waker over zijn stiefkinderen. Dat blijft niet onopgemerkt. Ik herinner me dat lang geleden, in de 60er jaren Nico van Poppel, medelid van de Jongeren Ontspannings Kring (JOK) in Tilburg, tegen me zei: "Wij zijn familie". Ik wist toen niet waar hij het over had. Nu weet ik precies wat hij bedoelde.

Jan Konings heeft geen mannelijke nakomelingen en zet daarom de naam Konings niet voort. Daar heeft zijn broer Mathijs gelukkig zorg voor gedragen.

Hoe het Mathijs vergaat is te lezen in deel III van onze familiegeschiedenis met de titel "*De Fabriqueur*".

Ook deze Mathijs zal jong sterven en enkele maanden voor zijn overlijden met zijn vrouw de basis leggen voor nieuw leven.

Ongeveer 5 maanden na de dood van Mathijs wordt een jongetje geboren. Hij krijgt dezelfde voornaams als zijn vader Mathijs en daarmee de ondubbelzinnige opdracht de nagedachtenis van zijn vader in ere te houden en het leven door te geven aan de volgende generatie.

BIJLAGEN

Bijlage I. Een roemrijke geschiedenis

In de tweede helft van de 20ste eeuw kennen alle schoolkinderen uit Brabant het lied van hertog Jan, die “kwam varen te peert parmant al triomfant, na 700 jaren in het edele Brabants land.” Het wordt in korte tijd het officieuze Brabantse volkslied dat trots uit volle borst wordt meegezongen. Je voelt als kind dat het over iets indrukwekkends gaat. Pracht en praal, ruiters en wapperende vaandels. Iedereen loopt uit om de hertog te zien. Er was opwinding alom. Er wordt door de meester enthousiast verteld over het machtige en roemruchte hertogdom Brabant. We hangen aan zijn lippen.

Hertog Jan I leeft van 1235 tot 1294. Hij is een slimme strateeg, een bekwaam bestuurder en een verdienstelijke dichter.

Hertogdom Brabant is een groot gebied.

Het bestaat uit de huidige Belgische provincies Vlaams-Brabant, Waals-Brabant, Antwerpen, het Brussels hoofdstedelijk gewest en het merendeel van de hedendaagse Nederlandse provincie Noord-Brabant. De belangrijkste steden zijn Brussel, Antwerpen, Leuven, Mechelen, Lier, Breda en Den Bosch. Overall wordt Nederlands gesproken, ook in Brussel. Zwart, geel en rood zijn de drie kleuren van de vlag van het hertogdom Brabant. Het zijn nu de kleuren van de Belgische vlag. In 1288 bereikt het hertogdom het toppunt van zijn glorie. Op 5 juni van dat jaar verslaat Jan bij Woeringen hertog Reinoud I van Gelre. Jan wordt ook hertog van Limburg.

De naam “Brabant” is afgeleid van de naam van de Karolingische gouw pagus Bracbatensis, die zich in zijn glorie tijd uitstrekt tussen de rivieren de Dijle en de Schelde. De naam betekent: braec = broek/drassig en bant = streek.

De Brabantgouw bestond mogelijk al in de 7de eeuw als onderdeel van het hertogdom Lotharingen. In 959 wordt het gesplitst in Opper-Lotharingen en Neder-Lotharingen. Brabant gaat bij Neder-Lotharingen behoren.

In 1106 neemt Godfried I, graaf van Leuven en landgraaf van Brabant, ook de titel “hertog van Neder-Lotharingen” over.

In 1190 wordt na de dood van Godfried III van Leuven, het territoriale gezag van de hertog van Neder-Lotharingen opgeheven. “Hertog van Brabant” wordt enkel een eretitel. Maar de herinneringen aan het eens zo machtige hertogdom blijven levendig.

Dat er zonder overdrijving gesproken kan worden van een onuitwisbare herinnering aan het glorierijke hertogdom Brabant blijkt uit de volgende feiten.

- * 150 jaar na de opheffing van het hertogdom gebruikt Filips II “De Stoute” van Bourgondië (1342-1404) zijn eretitel “hertog van Brabant” als basis voor zijn pogingen om de Nederlanden weer te verenigen.
- * Willem Frederik van Oranje, de latere koning Willem I van Nederland, probeert in 1815 tijdens het Congres van Wenen het roemruchte verleden van het hertogdom Brabant te gebruiken om het vroegere hertogdom Neder-Lotharingen binnen te halen. De Pruisen zijn tegen. Hij krijgt slechts Luxemburg.
- * In 1947 schrijft Harrie Beex een gedicht over hertog Jan I van Brabant. Floris van de Putt zet het op muziek en binnen de kortste keren krijgt het lied de status van volkslied.
- * Anno 2014 gaan er in Noord-Brabant stemmen op om de provincie weer gewoon Brabant te gaan noemen.

Bijlage II. Het gezin Putters

1. Helena Cornelia Putters

Zij wordt op 21.02.1751 te Lommel geboren. Op 2 maart 1783 trouwt ze met Huibert Adriaan de Brouwer uit Moergestel. 3 Jaar na haar huwelijk overlijdt Helena op 5 april 1786 te Hilvarenbeek.

In het zeer korte huwelijk worden twee kinderen geboren: een levenloos kind op 01.06.1784 en een jongen die ze Peter noemen. **Petrus de Brouwer** komt op 13 november 1785 ter wereld (peetouders zijn: Cornelius de Brouwer en Maria Putters. Bron: archiefnr. 454 DTB-deel 5 doopboek 1773-1797 van Hilvarenbeek, pagina 50).

Zijn vader hertrouwt twee keer: op 20 april 1788 met Cornelia Gijsbrechts en op 12 februari 1792 met Gertrudis Dirk Brokken. Peter krijgt in totaal 5 broers en zussen.

Petrus trouwt voor de kerk op 24 april 1809 met dorpsgenote Anna van Esch. Het burgerlijk huwelijk is op 7 mei. Ze krijgen 3 kinderen:

- 04.05.1810 Digna Norberta
- 09.01.1813 Helena. + 05.02.1833, 20 jaar oud.
- 20.02.18115 Huberta

Peter overlijdt 09.09.1847 op 61-jarige leeftijd. Zijn vrouw Anna van Esch overlijdt 11.07.1853. Zij wordt 75 jaar.

2. Maria

Maria wordt op 10 augustus 1753 gedoopt te Lommel. Er zijn verder geen gegevens van haar bekend. Omdat de eerstvolgende dochter die geboren wordt ook Maria (Elisabeth) wordt genoemd, is het niet uitgesloten dat Maria kort na haar geboorte is overleden.

3. Maria Elisabeth

Maria Elisabeth wordt op 2 januari 1755 in Lommel geboren, vlak voor de verhuizing van het gezin naar het dorp Reusel.

Op 24 september 1780 trouwt ze te Hilvarenbeek met Hendrikus Matthijs Konings.

4. Gerardus

Gerardus wordt op 24 december 1756 te Reusel gedoopt (getuigen: Henricus Marien en Maria Theresia Jansen).

Hij trouwt op 30 januari 1785 met Maria Coene te Loon op Zand (getuigen zijn Petrus Coene en Petrus van Bilsen). Gerardus overlijdt op 12 mei 1834 te Hilvarenbeek op 78-jarige leeftijd. Zijn neef Godefridus Putters, zoon van zijn jongste broer Peter, geeft het overlijden aan op het gemeentehuis. In de overlijdensakte (aktenr. 16) staat vermeld dat beide ouders in Reusel zijn overleden.

5. Johannes

Jan wordt op 27 juni 1759 gedoopt te Reusel (getuigen Johannes Driessen en Helena Martens).

Omdat er in 1760 weer een jongetje met de naam Jan wordt geboren waar verder geen gegevens over beschikbaar zijn, is het waarschijnlijk dat de eerste Johannes uit 1759 vroegtijdig is gestorven.

6. Jan

Jan wordt op 23 mei 1760 gedoopt te Reusel. Hij overlijdt als 74-jarige weduwnaar op 30 juli 1834 te Tilburg. *"getuige bij overlijden is zijn neef Johannes Konings, landbouwer te Tilburg geboren rond 1783"*. Kent Jan Konings zijn eigen geboortejaar niet precies?

Jan Putters trouwt met Maria Kuijpers. Verdere gegevens over haar ontbreken. Uitgaande van het feit dat zijn neef getuige is van zijn overlijden en aangifte doet, mag worden aangenomen dat Jan waarschijnlijk geen kinderen had.

7. Elisabeth Putters

Elisabeth wordt in Reusel geboren, datum onbekend. Zij is woonachtig in Hilvarenbeek als zij een relatie krijgt met Marinus van Dongen. Hij wordt geboren in Oosterhout en woont in Drunen. Zij trouwen op 15 oktober 1798 te Hilvarenbeek

en gaan in Drunen wonen (getuige: Hendrikus Conings, zwager bruid).

Elisabeth laat een borgbrief na (een acte van indemniteit): "acte van indemniteit 21.04.1800 Reusel. Plaats: Drunen. Instelling: Corpus. Opmerkingen/kinderen: gelicht 02.05.1801" (Bron: oud archief Drunen inventarisatienummer: 454 pagina 07).

Kind:

- 17.04.1802 Helena Maria te Oosterhout geboren. Peter en meter: Henricus Konings en Maria Putters.

8. Petrus

Petrus wordt op 18 juni 1767 te Reusel gedoopt (peetouders zijn Jan Hurckmans en Margarita Baijens).

Hij trouwt op 18 februari 1798 te Diessen met Maria Catharina Verkuijlen, geboren in Diessen rond 1772. Getuigen bij het huwelijk zijn Cornelis Ansems en Jan van de Bergh. Peter overlijdt 8 december 1842 op 76-jarige leeftijd te Hilvarenbeek (akte 33). Zijn vrouw overlijdt op 22 november 1836 op 60-jarige leeftijd in Hilvarenbeek (akte 38). Zij krijgen slechts een kind, zoon **Godefridus**. Hij wordt geboren te Diessen op 04.11.1798.

Goof trouwt in 1825 met landbouwster Johanna Maria de Laat (*1804 Diessen) Hij overlijdt op 14.08.1863 te Diessen (Bron: BS Diessen Overlijdensregister 1863 akte10).

Godefridus en Joanna de Laat krijgen 7 kinderen:

- 23.06.1825 Henricus, + 16.04.1833
- 01.10.1827 Johanna Maria
- 07.06.1830 Peter
- 01.04.1833 Cornelis
- 13.10.1835 Clasina
- 11.05.1838 Henricus
- 10.09.1840 Maria Catharina

Bijlage III. Het gezin Van Poppel-Somers

1. Joanna Maria van Poppel

Geboren 21.02.1765. Zij trouwt in november 1791 met Godefridus Augustinus van Helvoirt. Ze krijgen drie dochters die allen jong sterven: Petronella, Gerarda en Anna Barbara. Na het overlijden van Joanna Maria hertrouwt met Godefridus van Helvoirt 06.08.1796 met Anna Catharina Bijsteren.

2. Petronella van Poppel. Geboren 06.12.1766-1766

3. Gerarda van Poppel. Geboren 12.11.1767

4. Joannes van Poppel. Geboren 06.03.1770

Hij trouwt in 1794 met Maria Donders. Jan is schrobbelaar van beroep. Na het overlijden van Maria hertrouwt hij met Hendrika Geboers. In 1830 woont hij in de Hasselt op nr 547. Dat is maar enkele deuren verwijderd van de boerderij van Petronella de Bekker, weduwe van Mathijs Konings, en haar gezin.

5. Andreas van Poppel, geboren 02.07.1772

6. Hen(d)ricus van Poppel, geboren 14.08.1776

7. Anna Barbara van Poppel (1779-1794)

Bijlage IV. Het gezin Willemse-Jacobs

- 1. Anna Maria Willemsen** Gedoopt 06.02.1777. Trouwt op 27.10.1800 met **Theodorus van Beek** uit Loon op Zand.
- 2. Joanna Willemse**
Gedoopt 13.08.1778. Trouwt 05.05.1813 met **Jan Konings**.
- 3. Lucia Willemsen**
Gedoopt 11.08.1780. Overlijdt 10.06.1788.
- 4. Joannes Baptista Willemse**
Gedoopt 01.01.1783.
- 5. Henrikus Willemsen**
Gedoopt 22.12.1784. Trouwt 13.12.1817 met **Maria Catharina de Bont**. Het gezin woont in 1816 op Stokhasselt 42. Henrikus overlijdt 13.12.1859 in de wijk Hasselt.
- 6. Maria Barbara Willems** *04.12.1786.
Dooptgetuige is Oma Jacobs-Matheeuwse. Barbara trouwt met **Peter de Bekker**. Op 17.07.1839 overlijdt ze op 52-jarige leeftijd in haar woning Hasselt 476. Peter is de broer van Petronella de Bekker, de vrouw van Mathijs Konings.
- 7. Franciscus Willemsen** * 14.01.1790.
Hij trouwt met **Maria van Hest** op 30.04.1810. Francis overlijdt op 29.05.1862.
- 8. Simon Willemse** *22.02.1792.
Dooptgetuige is zijn oudste zus Anna Maria Willemse die dan 15 jaar oud is. Simon overlijdt eind 1798, pas 6 jaar oud.
- 9. Doodgeboren kind** *14.10.1795.

10. Joanna Catharina Wilmse

Gedoopt 10.09.1797. Overlijdt 17.12.1798.

Dooptuige is zus Joanna Willemse.

Bijlage V. Het gezin Van Poppel-Peters

- 1. Johanna van Poppel**, geboren, 13.09.1811, weefster.
Zij blijft ongehuwd en overlijdt op 6 juni 1837 overleden (akte 159). Broer Peter doet aangifte.
- 2. Peter van Poppel**, geboren 20.01.1813, wever.
Hij trouwt in 1838 met Cornelia Konings, dochter van Jan Konings. Peter overlijdt 13 oktober 1875 op 62-jarige leeftijd.
- 3. Jan van Poppel**, geboren 11.08.1814.
Jan trouwt op 26 april 1860 te Oisterwijk met Hendrina Pape (1829-1876). Getuigen zijn:
 - Cornelis van Poppel, wever, 44 jaar, broer van bruidegom
 - Jan Konings, boer, 76 jaar, stiefvader van de bruidegom
 - Simon Brekelmans, 50 jaar, wever, zwager van bruidegom
 - Jan Paijmans, wagenmaker, 39 jaar zwager bruidegomNB. Niemand van de kant van de bruid is getuige.
Opvallend is dat Jan Paijmans in 1850 op zijn huwelijksdag nog bakker is, net zoals zijn beide broers, en 10 jaar later het beroep van wagenmaker uitoefent. Zijn er misschien al zoveel bakkerskarren in gebruik dat het zinvol is zelf karren te maken en te onderhouden?
- 4. Maria Elisabeth van Poppel**, geboren 10.02.1816.
Zij trouwt 9 juni 1836 (akte 54) met Simon Brekelmans.
Getuigen zijn:
 - Jan van Riel, wever, 29 jaar, neef van bruidegom
 - Simon van Riel, wever, 26 jaar, neef bruidegom
 - Peter van Poppel, wever, 23 jaar, broer van bruid
 - Auguste de Rooij, wever 53 jaar, oom van bruid.Maria overlijdt op 4 juli 1858. Zij wordt 42 jaar.

- 5. Cornelis van Poppel**, geboren 05.09.1817.
Kees trouwt op 7 april 1842 (akte 19) met Clasina Meelis.
Kees is wever en Clasina spinster. Getuigen bij het huwelijk zijn:
- Peter van Poppel, wever, 29 jaar, broer van bruid.
 - Jan-Bapt. Hoevenaars, droogscheerder, 54 jaar, zwager (e.v. zus Anna Theresia).
 - Martinus Robben, wever, 35 jaar, zwager bruid (e.v. Maria Melis, zus van bruid).
 - Jan Konings, landbouwer, 58 jaar, stiefvader.
- Kees overlijdt op 2 juli 1879. Hij wordt van 61 jaar.
- 6. Elisabeth-Petronella van Poppel**, geboren 27.03.1820.
Elisabeth trouwt op 8 februari 1847 (akte 6) met Johannes Baptist van Beek, landbouwer. De ouders van Jan Baptist zijn Theodorus van Beek en Anna Maria Willemse. Anna Maria is de zus van Johanna Willemse, de overleden echtgenote van Jan Konings. Hij is dus een oom van de bruidegom. Getuigen zijn:
- Jan van Poppel, landbouwer, 31 jaar.
 - Peter van Poppel, wever, 33 jaar.
 - Peter van Poppel, landbouwer, 24 jaar (Waalwijk).
 - Jan Konings, 63 jaar, stiefvader.
- 7. Peter van Poppel**, geboren 25.02.1822.
Bij het huwelijk van zijn zus Elisabeth Petronella is Peter getuige. Hij is dan 24 jaar en woont in Waalwijk. In het Tilburgse Archief zijn verder geen gegevens van hem te vinden. We nemen aan dat Peter op jonge leeftijd Tilburg heeft verlaten. Of hij getrouwd was is niet bekend.
- 8. Christina van Poppel**, geboren 11.12.1823.
Christina trouwt op 28 april 1853 (akte 38) met Cornelis van Dijk. Getuigen zijn:
- Adriaan van Dijk, wever, 43 jaar.
 - Johannes Haans, wever, 29 jaar.
 - Johannes Konings, stiefvader, 69 jaar, landbouwer.
 - Peter van Poppel, wever, 40 jaar.

9. Martinus van Poppel, geboren 07.01.1826.

Martinus blijft, zo ver we kunnen nagaan, vrijgezel. Hij is landbouwerskecht: boer zonder eigen bedrijf. Dat is het lot van veel zonen die oudere broers hebben.

In de Volkstelling van 1870-1880 staat vermeld, dat de 47-jarige Martinus op 18 maart 1873 inwonende landbouwknecht in dienst is bij de familie Spijkers-Leppers, Stokhasselt 120. In de periode 1880-1890 is Martinus landbouwersknecht bij zijn oom Jan van Poppel, getrouwd met Huberta van der Velden.

10. Anna-Theresia van Poppel, geboren op 14.01.1828.

Anna-Theresia trouwt op 11 juli 1850 (akte 81) met Jan Paymans. Zij is dienstmeid van beroep en Jan is bakker. Hij is lid van de bakkersfamilie Paymans die tot een van de grootste bakkerijen van Tilburg zal uitgroeien.

Getuigen bij het huwelijk zijn:

- Peter Paymans, bakker, 40 jaar.
- Willem Paymans, bakker, 32 jaar.
- Jan Konings, landbouwer, 67 jaar, stiefvader.
- Peter van Poppel, landbouwer, 28 jaar.

Bijlage VI. Het gezin Van Poppel-Konings

1. Kinderen van Hendrina van Poppel

- Johannes Van Hest (1867)
- Augustinus van Hest (1869)
- Petrus van Hest (1871)
- Adriana Maria Pauwelsen (1879)

2. Kinderen van Johannes van Poppel

Cornelia Maria (1879)
Maria Johanna (1881)
Petrus Cornelis (1883)
Maria Catharina (1886),
Martinus Adrianus (1892-1892)

3. Kinderen van Petrus van Poppel

Johanna Maria (1870)
Adrianus (Arnoldus) (1871)
Maria Cornelia (1872)
Arnoldus Aloysius (1874)
Petronella Cornelia (1876-1876)
Petrus (1885)
Cornelia 1885-1885)

4. Johanna Maria (Anna) van Poppel

*10.12.1852 Tilburg. Trouwt 02.05.1878 te Tilburg met Johannes de Kort, wever, * 14.12.1844 Tilburg (akte 39). Hij is een zoon van Adrianus de Kort en Johanna van Breda. Johanna is 25 jaar, Jan 33 jaar.

Getuigen bij het huwelijk zijn:

- Antonius de Kort, 29 jaar, timmerman te Tilburg, broer van bruidegom.
- Laurens de Kort, 34 jaar, wever te Tilburg, broer bruidegom.
- Johannes van Poppel, 36 jaar, boer, broer bruid.
- Petrus van Poppel, 35 jaar, wever, broer bruid.

Kinderen

1. Johanna Cornelia de Kort (1879)
2. Petrus de Kort (1880)
3. Cornelis Johannes de Kort (1882)
4. Cornelia Petronella Mutsaers (1884-1885)
5. Ida Maria Mutsaers (1885)
6. Alphonsus Aloijsius Mutsaers (1887)
7. Petrus Arnoldus Mutsaers (1890)

Johanna hertrouwt 04.04.1883 Franciscus Wilhelmus Mutsaers, *30.12.1836 te Tilburg (akte 25). Francis is 46 jaar, Johanna 30 jaar.